

KROK

3

Ročník 4/2007

**Knihovnická
Revue
Olomouckého
Kraje**

OBSAH ČÍSLA

PRVNÍ KROK

Úvodník – *Václava Jemelková* 1

ROZHOVOR KROKŮ

„Nad tím, co píšu, nemám moc“

Rozhovor s Radkem Malým u příležitosti jeho třicetin – *Erik Gilk* 2

Z poezie Radka Malého 8

KNIHOVNICTVÍ DRŽÍ KROK

Metoda Konspektu je užitečná pro knihovny a vstřícná

k uživatelům (2. část) – *Marie Balíková* 10

Půlstoletí Muzea knihy – *Helena Stejskalová* 17

Money, money, money must be funny... – *Roman Giebisch* 19

Podívej, kvete růže, podívej... (Knihovna roku 2007)

– *Lenka Prucková* 21

O KROK DÁL

Čtvero ročních období – čtvero žvlů – čtvero symbolů: Vzduch

– *Irena Šindlářová* 23

Umíme ještě napsat dopis? – *Zdeňka Hladká, Ivan Šmilauer* 27

Mezi paragrafy. Vydavatelům periodického tisku

– *Václava Jemelková* 34

KROK ZPĚT

Kde voní pergamen. Havraní dar – *Štěpán Kohout* 38

KROK DO SVĚTA

Nad Tátrou sa blýska, hromy divo bijú – *Roman Giebisch* 43

KROK FÓRUM

Celé Česko čte dětem – *Lýdie Trlifajová* 47

Mládí se činí, stáří žasne (konference KNIHOVNY.CZ)

– *Jaroslava Biolková* 48

Publikace Vesnice roku Olomouckého kraje – *Roman Giebisch* 51

Nejkrásnější české knihy roku 2006 – *Helena Stejskalová* 52

C'est la vie... 56

KROK INFORMUJE

Aktuality 57

REGIONÁLNÍ OSOBNOSTI 59

Na obálce CO.330, f. 2r

(K článku Štěpána Kohouta Kde voní pergamen. Havraní dar)

KROK • Knihovnická revue Olomouckého kraje

Vydává Vědecká knihovna v Olomouci

Ročník 4., číslo 3, vychází čtyřikrát ročně

Vedoucí redaktorka: PhDr. Helena Veličková,
e-mail: velickova@vkol.cz

Odpovědný redaktor: Mgr. Roman Giebisch, Ph.D.
e-mail: roman@vkol.cz

Redakční rada:

Václava Jemelková,

e-mail: v.jemelkova@kr-olomoucky.cz

Mgr. Hana Bartošová,

e-mail: bartosova@olmuart.cz

PhDr. Miloš Kvapil,

e-mail: reditel@knihovna.cz

Adresa vydavatele a redakce:
Vědecká knihovna v Olomouci,
Bezručova 3, 779 11 Olomouc
Tel.: 585 205 311, fax: 585 225 774
e-mail: redakce@vkol.cz

IČO: 100625

Grafická úprava obálky: Ivana Perůtková

Kresby: Ing. Markéta Veličková

Technická redakce: Petr Jančík

Tisk: Polygrafické středisko

Univerzity Palackého v Olomouci

Biskupské nám. 1, 771 11 Olomouc

ISSN: 1214-6420 (tištěná verze)

1214-648X (elektronická verze)

Registrace: MK ČR E 6450

www.vkol.cz/krok

Uzávěrka čísla: 15. července 2007

Vážení čtenáři,

také jste strávili příjemnou dovolenou jako já? Nepokořila jsem žádnou horu, ani jsem neochutnala slanou vodu v moři. Letos jsem si vyzkoušela být babičkou dvouleté vnučky Aničky a připomenula si, jak slastné je, když takové batole usne, a jak náročné je smysluplně vyplnit jeho bdělý stav. Kam se člověk podívá... židlička, talířek, hrníček, ale i hrnec (rozuměj: nočník) s motivy veleoblíbené postavičky Zdeňka Milera. To je radosti! A což teprve knížky o křečkových kalhotkách s velkými kapsami, o jeho plátěné košile a paraplíčku! Babiččina a dědova knihovna (tedy naše) nabízí malému človíčkovi i další nevídané skvosty! Hrubínův Špalíček veršů a pohádek, Ferdu Mravence Ondřeje Sekory, milé kresby Václava Karla a verše Josefa Václava Sládka ve sbírce Těm nejmenším z vydavatelství SNDK z roku 1953. Aniččina radost z nově poznaného ve mně vzbuzuje dojetí a vzpomínky na roky vzdálené. Stará, ohmataná kniha! V ručkách dítěte dostává přednost před pestrobarevnou, moderně zpracovanou, která však často postrádá vlastní příběh postaviček, jejichž identita je těžko rozpoznatelná.

O nezastupitelnosti dětské knihy ve vývoji a vzdělanosti dítěte ví možná více vedoucí vítězné knihovny roku 2007 v Olomouckém kraji. Lýdie Trlifajová z Místní knihovny Všechnovice nás seznámí s úspěšnou akcí Celé Česko čte dětem. A o tom, jak ve Všechnovicích na Přerovsku knihovnu podporují a proč byla jako nejúspěšnější z úspěšných vybrána, nám vypráví členka komise Lenka Prucková. Blíže také poznáme Radka Malého, autora poezie pro děti – v pravidelném medailonu a rozhovoru KROKu, který s básníkem vede Erik Gilk. Bývalá ředitelka

Okresní knihovny v Přerově Jarka Biolková píše o účasti na celostátní konferenci KNIHOVNY.CZ v Olomouci. V úžasu nad pokročilou automatizací, elektronickou komunikací a digitalizací možná s nostalgii zavzpomíná na knihovnictví druhé poloviny minulého století. Knihovnice tělem i duší vzdává hold profesi knihovníka. Díky, Jarko, žeš mě kdysi dávno do této společnosti uvedla.

*Dovolím si citovat z knihovního zákona č. 257/2001 Sb., ustanovení § 4 odst. 2: „Veřejné knihovnické a informační služby, uvedené v odstavci 1, je provozovatel knihovny povinen poskytovat **bezplatně**...“. Jak to skutečně ve veřejných knihovnách chodí, analyzuje Roman Giebisch. Výsledek není příliš optimistický. Co na to zřizovatelé a provozovatelé knihoven?*

Chcete si udělat projíždku po slavných vilách Olomouckého kraje? Nechte se prozatím inspirovat pozoruhodnou výstavou uspořádanou Muzeem umění v Olomouci. Možná je to zajímavý tip na podzimní výlety nebo příští dovolenou. Vždyt nemusíme na vlastní oči vidět divy světa. Máme přece ty naše, ty české a moravské symboly – hrad Bouzov, Karlův most, Český Krumlov, Pustevny... a Krtečka.

Pro tentokrát už jen... chvála létu, chvála Zdeňku Milerovi, chvála všem literátům, kteří nám zpříjemnili letní prázdninové dny.

Václava Jemelková

„Nad tím, co píšu, nemám moc“ Rozhovor s Radkem Malým u příležitosti jeho třicetin

Radek Malý (* 24. 7. 1977 v Olomouci) – básník, překladatel. Vystudoval na Filozofické fakultě Univerzity Palackého v Olomouci germanistiku a bohemistiku, posléze získal doktorát. Vydal básnické sbírky *Lunovis* (BB art 2001), *Vraní zpěvy* (Petrov 2002; Cena Jiřího Ortena 2003) a *Větrní* s podtitulem „zcestné verše“ (Petrov 2005; cena Magnesia Litera 2006 v kategorii poezie). Z literatury pro děti uvedl vedle *Slabikáře* (Prodos 2004) básně ke *Šmalcově abecedě* (Baobab 2005) a prózu *František z kaštanu, Anežka ze slunečnic* (Meander 2006, ilustrace Galina Miklíňová). Překládá z němčiny, mj. poezii Geoga Trakla, Ericha Kästnera, Rainera Marii Rilka, Paula Celana a dalších. Knižně vyšel výbor z Traklovy poezie *Podzimní duše* (BB art 2005) a z poezie Karla Lubomířského *Pták nad hořícím lesem* (BB art 2003). Letos vydal výbor z německé expresionistické poezie s titulem *Držice v drzých držkách cigarety* (BB art 2007) a literárně historickou studii *Spásná trhlina – reflexe poezie Geoga Trakla v české literatuře* (Votobia 2006).

Věnuješ se literární historii, překládáš z němčiny a píšeš poezii, dokonce i pro děti. Jak se ti daří všechny tyto činnosti skloubit? Máš to pod kontrolou, anebo se v tobě ty tři kategorie sváří, vedou mezi sebou konkurenční boj?

Myslím, že všechna ta odvětví spolu mají méně společného, než by se na první pohled mohlo

zdát. Zaobírání se literární historií i básnickým překladem po teoretické stránce jsou záležitostmi mé vlastní volby, mé práce, kterou mám samozřejmě pod kontrolou. Ale o psaní poezie by se asi dalo říci, že si ona našla mne; nevzpíral jsem se a nechávám se vést. Jedinou vskutku hraniční disciplínou je překlad poezie, kde je zapotřebí obojí: uvažovat racionálně, technicky, ale zároveň se umět poddat textu, vycítit, co říká, a správně (tedy s pokud možno nejvyšší mírou objektivity) to interpretovat. Překlad jakékoli kvalitní básně, pokud se povede, by měl překladatele uspokojit do té míry, že si řekne: „Tak bych to taky chtěl umět napsat.“ Vlastně tam vede konkurenční boj poetika překládaného básníka a poetika překladatele, který sám by měl být básníkem – ovšem

ta druhá poetika musí být neustále umlčována. To se samozřejmě nikdy nepovede, a proto je tak zajímavé srovnávat překlady téže básně od různých překladatelů – prozrazuje to mnohé jak o překládaném textu, tak o překladatelích samotných.

Protože poezii se určitě věnuješ nejdéle, budu se ptát nejprve na ni. Odkdy zhruba píšeš a za jakých okolností si tě ta poezie našla?

Seriózně jsem se psaním začal zabývat až tak ve dvaceti, na vysoké škole. Předtím jsem ale několik let psal vedle patetických slůvek hlavně takové rýmovačky, slovní hříčky, ze kterých vlastně dodnes můžu těžit v básničkách pro děti. Definitivní a osudové setkání s poezií přišlo až na studijním pobytu v Jeně, daleko od domova a blízkých. Tam se pro mě psaní na několik let stalo „nezbytností“.

Jaké byly tvoje začátky publikační, soutěžní či jiné?

Po návratu z Německa jsem novými texty obeslal několik literárních soutěží a vesměs ve všech jsem zaznamenal nějaký úspěch – to bylo silnou motivací. Měl jsem navíc na začátku štěstí v podobě pomocné ruky Mirka Kovářika, známého „objevitele talentů“ v rozhlasu, který doporučil moje texty do nakladatelství BB art, a už na podzim 2001, tedy ještě téhož roku, kdy jsem se z Německa vrátil, mi vyšla první sbírka.

Sleduješ recenzní ohlasy svých sbírek? Jsou pro tebe něčím podnětné?

Nevěřil bych spisovateli, kterého by nezajímalo, co se o něm do novin napíše. Takže sleduji, ale často se o ohlasech dovidám až s odstupem. Recenze mě zajímají i z profesního hlediska, protože sám se snažím psát např. o současné literatuře pro děti a mládež. Ale pokud o mně píše někdo známý, jak už to v řadách básníků v malém českém rybníce bývá dost často, říkám si: proč jsi mi to raději neřekl osobně, přece bych ti vysvětlil, v čem se pleteš... Nemám z principu rád negativní recenze, protože sám bych takovou neuměl napsat, vždycky mi přijdou něčím pomstychtivé a zamindrákované... to platí aspoň o poezii, kde se často pracuje s vágními dojmy schovanými za odborné názvosloví. Navíc mám odjakživa pocit, že nad tím, co píšu, nemám moc, že jsem jen nástrojem, a také proto na tom recenze mnoho nezmění. Přijde mi škoda, když na knížku vyjde jen jeden, shodou okolností třeba negativní ohlas – a pak nic. Tak tomu bylo s mou druhou sbírkou Vraní zpěvy – vyšla jedna spíše zamítavá recenze a ostatní, vstřícnější, si ráčily všimnout až po mediálním humbuku.

Říkáš, že při psaní poezie jsi pouhým nástrojem nějaké vyšší moci, že něco ovládá tvou ruku. Mohl bys to nějak vysvětlit, je-li to vůbec možné? Řeknu-li to s nadsázkou, jde o nějaké mystické vytržení?

Nemyslel jsem to tak, že jsem nástrojem vyšší moci, ale tak, že v ideálním případě prostě cítím, jak verš musí znít, že v něm není ani slabika zbytečná. Myslím, že mnoho básníků, např. Skácel, to vnímá podobně – hledání básně, která tu už někde je; objevování jejího dokonalého tvaru. Tím se ovšem nepopírá autorova individualita. Dalo by

se to možná přirovnat k šamanismu, ke způsobu komunikace s nevědomím, při kterém se ovšem preferuje estetická funkce. Na podobném principu podle mého soudu funguje jakékoli umění, je to síla, která tryská z člověka často proti jeho vůli, a umělecký proces vnímám jako vědomé hledání, nalézání a usměrňování této síly.

Jsi laureátem dvou prestižních literárních cen. Za druhou sbírku Vraní zpěvy jsi obdržel Cenu Jiřího Ortena, za další sbírku Větrní ti loni byla udělena cena Magnesia Litera v kategorii poezie. Přinesly ti ty ceny vedle samozřejmého zájmu médií něco podstatného? Motivují tě k dalšímu psaní, anebo ti naopak svazují ruce?

Cena Jiřího Ortena za Vraní zpěvy mě povzbudila, nicméně tehdy už byla třetí sbírka z velké části hotová, takže jsem ji jen nechal víc odležet. Ale Litera, ta mi byla už i skoro nepřijemná – objevili se spekulanti a pochybovači, novináři, kteří neumějí dobře svou práci, ptají se pořád na stejné povrchnosti... a já se chtěl zavrát pod zem. Pokud vydám další poezii, tak to bude ta, co mám v šuplíku už i několik let, čili opět z „předcenenového“ období. Litera vlastně přišla do období, kdy jsem měl úplně jiné starosti, než se nechat fotografovat s trofejí v ruce.

Jako každý současný literát se účastníš autorových čtení. Jaký k nim máš vztah?

Teď už spíše odměřený. Ještě jsem žádné neodmítl, ale po pravdě řečeno není prezentace mých textů to, co mě na autorském čtení zajímá. Užívám si už cestu do jiných míst, možnost tam něco

poznat... ale už nechci dělat takovou tu charitu, že někam přijedu číst za tři stovky a lístek mě stojí pět set. Samozřejmě záleží na lidech, akci, místu. Ale v zásadě si nemyslím, že autorské čtení poezie by pomohlo samotnou poezii nějak zpropagovat, podle mě by se tím měli zabývat spíš profesionálové. Je to příjemný a dobrý způsob, jak uvidět vlastní psaní zvenčí, a možnost, jak poznat jiné autory.

Je nějaký rozdíl mezi takovým čtením u nás a v zahraničí?

Zase záleží na okolnostech. Je známá věc, že třeba v Německu se autoři jen takovým čtením lehce užívají, ale autorské čtení tam má dlouhou tradici a kultura velkou podporu státu. Jestli má našinec číst cizímu publiku, pak potřebuje kvalitní překlad – a málokdo si takový překlad může dovolit. Zažil jsem akce, kde jsem se sám sebe ptal, co tady dělám, i akce, kde se podařilo navázat kontakt i s cizojazyčným publikem. Ale stejné je to i v Česku – pokud se publikum nenaladí na stejnou notu, bývá čtení utrpení. Naučil jsem se proto hledat texty ke čtení i improvizovaně podle nálady publika a mám pocit, že to zabírá.

Jako jeden z nemnoha autorů máš svoje webové stránky. Co tě vedlo k jejich zavedení?

Dvě věci. Jednak neprofesionalita některých novinářů, kteří dokážou zkomolit jakékoli jméno či název, a jednak kamarád, který mi vypracování prezentace na webu nezištně nabídl. Ale neumím ještě stoprocentně využít potenciál, který taková prezentace nabízí. A koneckonců i internetová

surfeři myslím teprve hledají způsob, jak se k takovým stránkám postavit – tuhle se někdo na mých stránkách podíval, proč tam nemám fotku své rodiny. Tak s tím zatím opravdu nepočítám. (www.adresa: radekmaly.flexum.cz/forum.php)

Zmínil ses o poezii pro děti, které se intenzivně věnuješ. Co tě k tomuto jedinečnému žánru přivedlo? Ptám se z toho důvodu, že spousta autorů se k psaní pro nejmenší dostala ve zralejším věku, v době, kdy sami svým dětem veršovali či vyprávěli, a svoje texty pak nejednou knižně vydali.

Moje psaní pro děti začalo v pedagogickém nakladatelství, kde jsem pracoval. Zpočátku se jednalo o říkanky do učebnic českého jazyka, o básničky s vyjmenovanými slovy či s gramatickými jevy a celé to vyvrcholilo Slabikářem. Psaní pro děti vyžaduje svá specifika – zvládnutí řemesla je prvním z nich. A potom upozadění sebe sama na úkor účelu textu. Ale ty moje bás-

ničky byly hodně specifické, myslím, že kdybych psal volně, třeba pro vlastní děti, vypadaly by úplně jinak.

Tvým posledním knižním počinem je „malá antologie poezie německého expresionismu“ s názvem Držice v drzých držkách cigarety, kterou před několika dny vydalo nakladatelství BB art. Rozhodně nejde o tvůj první kontakt s německým expresionismem, antologie navíc vznikala dlouhou dobu. Inspiruje tě něčím tento svěbytný směr, který se zrodil právě v Německu? Drží si od něj tvoje poezie dostatečný odstup?

Překládání expresionistických autorů mi před lety pomohlo najít si styl, kterým jsem se chtěl vyslovit. Co z toho je původní a co odvozené, to neumím posoudit, ani to myslím jednoznačně nejde a je otázkou, jestli by bylo „špatně“, kdyby moje poetika odvozená byla. Zdá se mi důležitější, jaký je výsledek takové komunikace mezi poetikou někoho jiného a vlastní, než to, že se „autor někde inspiroval“ – kdo by byl potom původní? Co by byl např. takový Holan bez Rilka? Abych se ale vrátil k otázce – dostatečný odstup si od německého expresionismu záměrně neordinuji, osobně mám pocit, že se moje verše ubírají k většímu zklidnění a vydání té antologie pro mě znamená částečně i tečku za zaobíráním se expresionismem.

Jako literární historik se zabýváš expresionismem v české poezii, konkrétně vlivem rakouského básníka Georga Trakla, kterého do češtiny uvedl Bohuslav Reynek. Jaký je tvůj názor na existenci expresionismu v české literatuře vůbec?

Český expresionismus je oblíbené téma k diskusím a tradičně se pod něj schovávají jména jinak příliš nezařaditelná, výrazné osobnosti zejména moderní české prózy. Ta myšlenka pocházející od Jindřicha Chalupeckého je svým způsobem objevná, ale i zavádějící; hlavně proto, že často se potom jeho názor přejímal spíše mechanicky. Nemyslím, že v české literatuře lze mluvit o expresionismu jako hnutí v evropském kontextu a podobně by se dal možná hledat expresionismus polský, maďarský... expresivní tóny v literárním díle ještě nemožej znamenat přihlášení se k jistému myšlenkovému hnutí. Myslím, že expresionismus v české literatuře se někdy hledá trochu uměle.

Tak jako je snad každý umělec bytostně spjat s nějakým konkrétním krajem, ty jsi básník olomoucký. Čím je pro tebe naše město?

Olomouc s přilehlým územím je pro mě velmi důležitá a nerad si představuji, že bych měl natrvalo žít někde jinde. Olomouc pro mě představuje zázemí, jistotu, klid, který je pro mnohé zneklidňující. Nikdy jsem toto místo neopustil na víc než na půl roku – a to už jsem to jinde nemohl vydržet, Olomouc mě přitahovala, možná jen tím, že tomuto městu rozumím, že v něm umím dýchat.

Necítíš se tu mezi básníky poněkud osaměle? Máš dojem, že zatímco třeba Ostrava nebo Brno má silné básnické zázemí, Olomouc jaksi strádá.

To ovšem nemá být výtka místnímu literárnímu životu, který je myslím především zásluhou galerie U mlouka a kavárny Kratochvíle poměrně bohatý.

Vůbec nestrádám tím, že bych se pravidelně nesetkával s místními poety. A nemyslím, že by něčím podobným strádali oni. Je to specifikum tohoto města, že umělci jsou tu – a je to jen můj názor – v dobrém slova smyslu „pohodlní“. Vlastně nejen umělci, celá kulturní obec. Když jsem četl v Ústí nad Labem nebo v Brně, setkal jsem se s tím, že všude existují básnické kruhy, ale po pravdě řečeno nevím, co by mně osobně mohlo takové setkávání přinést. Já si skoro raději a lépe popovídám s výtvarníkem nebo s někým s úplně jinou oblastí zájmu. A navíc si nemyslím, že v Olomouci neexistuje literární scéna – existuje v možnosti, v podhoubí, které bují pod historickou dlažbou.

Na závěr si nemohu odpustit: využíváš služeb zdejší Vědecké knihovny?

A jak! Knihovnice u výpůjčního pultu si mě k mé nelibosti vesměs pamatují a diví se, když si půjčím méně než deset knížek. V dobách, když jsem sestavoval čítanky pro školáky, jsem opravdu protočil i třicet knížek za týden. Teď jsem uměřenější, stačí mi tak deset knížek měsíčně.

Připravil Erik Gilk

Probuzení

Z poezie Radka Malého

První sníh trošku víc než něha

(dává mi pocítit, že třeba přeci jsem
posteskne si břechťanový bůh)

potichu si lehá
na studenou zem
nevěsta podzimu
hubená
bledá

havrani vykroužili kruh

První sníh tichá tabulka ze skla
jen sem tam do ní škrábne vrána
usínáš jak hraboš v hraboším pelišku
celí se rozjitřená rána

voda
země
vzduch

Jeseň je panna s pažemi ufatými

a jede na strakatém koni
a podzim slepý mládenec
mozaiku skládá pro ni

dlouží se stíny

voda voní

Radek Malý dětem

PRŠÍ

Prší
A máma honem sbírá prádlo
Prší
A rozkvétá, co málem zvadlo
Prší
Jen hlemýždi jsou suší

Prší
A pilot volá z tryskáče:
„Prší
a já tu nemám stěračče!“
Prší
Až na dno našich duší

*Pán v televizi povídal,
že bude pršet dlouho,
ale já vím,
že nad mraky je nebe vždycky modré.*

VELIKONOCE

Maminka se zblázní vždycky jednou v roce,
vychází to, myslím, na Velikonoce.

Na stůl dává do ošatky
z čokolády housata
a k nim – to jsou ale zmatky –
vejce zvláště strakatá.

Každý rok, když pletu pomlázku,
kladu si tu věčnou otázku:

Jak asi musí vypadat slepička,
co snáší tahle podivná vejčka?

KUDY K PANU MIKULÁŠI?

Malá Máša viděla
Včera večer anděla

Jak si nočním nebem letí
Za ním druhý, za ním třetí...

Ještě dva a je jich pět
Máša volá: Máte slet?

Ten poslední ptá se Máši:
Kudy k panu Mikuláši?

O ČEM SNÍ SNÍH?

O čem sní sníh?
O černém koni.
Jak mu podkovičky
na ledu zvoní.

Kam až smí smích?
Smích smí všude.
Ono nějak bylo
a zase nějak bude.

Jak hraje hrách?
Cinká klíčky,
když klíčí
na záhoně u ředkvičky.

Kam pan Plch plách?
Do zahrady.
A nás
Nechal tady.

Metoda Konspektu je užitečná pro knihovny a vstřícná k uživatelům – 2. část

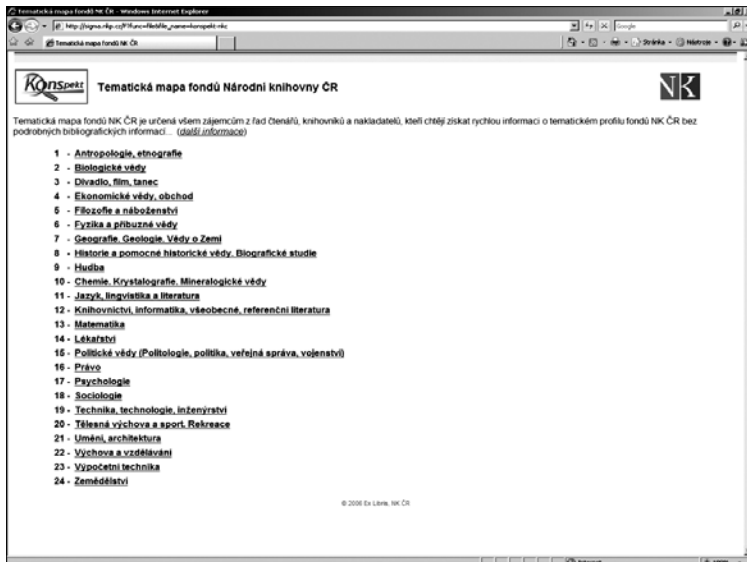
Marie Balíková

Organizace fondů ve volném výběru

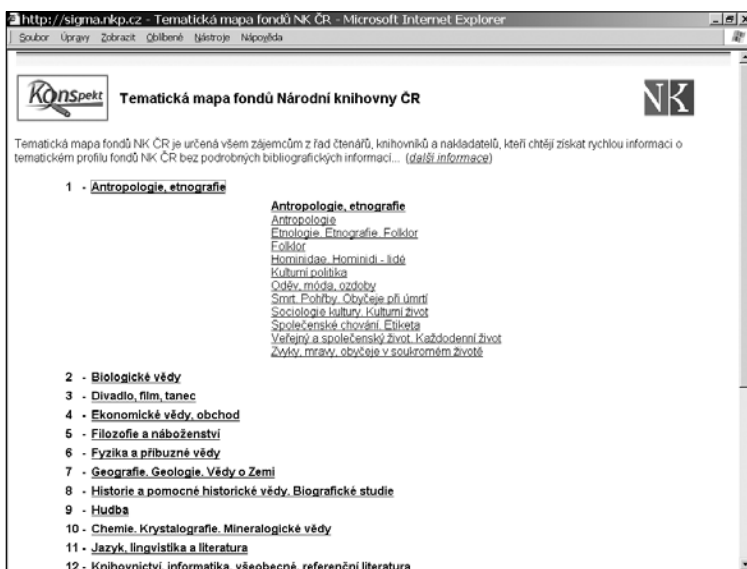
Podle kategorizačního schématu pro potřeby Konspektu je možno organizovat dokumenty ve volném výběru, tedy umožnit adekvátní přímý přístup ke knihovním fondům. K tomuto postupu se dnes přiklání stále více institucí. Jako příklad může sloužit Univerzitní knihovna Západočeské univerzity v Plzni. Ta na svých webových stránkách sice

uvádí, že tematické rozčlenění fondu ve volném výběru se řídí tříděním univerzitní knihovny, to se však na první hierarchické úrovni téměř shoduje s kategorizačním schématem pro potřeby Konspektu (s jedinou výjimkou, tj. kategorie „Různé“, o kterou bylo původní kategorizační Konspektové schéma pro potřeby ZČU rozšířeno) – viz http://www.knihovna.zcu.cz/inf_tek.ppt#263,17.

kód	kategorie
A	Matematika – Mathematics
B	Fyzika a příbuzné vědy – Physical sciences
C	Výpočetní technika – Computer sciences
D	Technika, technologie, inženýrství – Engineering and technology
E	Chemie. Mineralogické vědy – Chemistry
F	Biologické vědy – Biological sciences
G	Lékařství – Medicine
H	Zemědělství – Agriculture
I	Geografie. Geologie. Vědy o zemi – Geography and earth sciences
J	Psychologie – Psychology
K	Výchova a vzdělávání – Education
L	Antropologie, etnografie – Anthropology
M	Sociologie – Sociology
N	Politické vědy (Politologie, politika, veřejná správa, vojenství) – Political science
O	Právo – Law
P	Ekonomické vědy, obchod – Business and economics
R	Filozofie a náboženství – Philosophy and religion
S	Historie a pomocné historické vědy. Biografické studie – History and auxiliary sciences
T	Umění, architektura, muzeologie – Art and architecture
U	Jazyk, lingvistika a literatura – Language, linguistics and literature
V	Divadlo, film, tanec – Performing arts
W	Hudba – Music
X	Tělesná výchova a sport. Rekreace – Physical education and recreation
Y	Knihovnictví, informatika, všeobecné, referenční literatura – Library science, generalities and references
Z	Různé

Kategorizační schéma pro potřeby Konspektu – první hierarchická úroveň

Kategorizační schéma pro potřeby Konspektu – druhá hierarchická úroveň – skupiny Konspektu patřící do předmětové kategorie „Antropologie, etnografie“

Tematické mapy knihovních fondů

Tematické hledisko patří k nejdůležitějším kritériím metody Konspektu, neboť poskytuje věcnou charakteristiku knihovního fondu na základě hierarchického schématu. Tradiční i elektronické informační zdroje jsou zaříděny do 24 hrubých kategorií (první úroveň), do 584 podkategorií, tj. skupin Konspektu (druhá hierarchická úroveň); třetí hierarchickou úroveň mohou představovat řízené předmětové termíny jednotlivých autoritních souborů a heslářů.

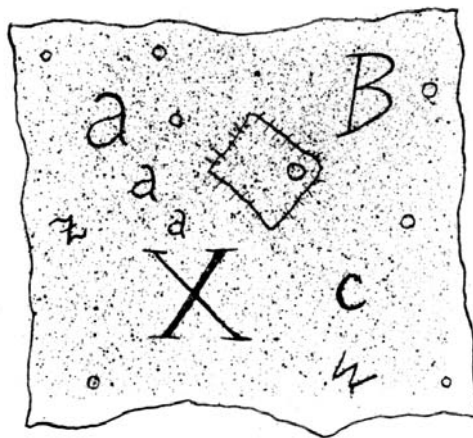
Poznámka: V tomto příspěvku se zabýváme pouze první a druhou hierarchickou úrovní. Vzhledem k tomu, že na rozdíl např. od anglosaské oblasti se v Česku nepoužívá jednotný systém zpřístupnění věcných informací, představuje aplikace třetí hierarchické úrovně schématu konspektu složitější problém, který jde nad rámec tohoto příspěvku.

Stěžejní přínos metody Konspektu pro uživatele tkví ve výrazném zjednodušení vyhledávacích postupů a procesů používaných v tematických portálech, tzv. tematických mapách fondů jednotlivých institucí. Tematické mapy knihovních fondů a sbírek na bázi Konspektu se vyznačují jednoduchým a uživatelsky vstřícným způsobem vyhledávání.

Jako názorný příklad nám poslouží tematická mapa fondů Národní knihovny, ČR určená všem zájemcům z řad čtenářů, knihovníků a nakladatelů, kteří chtějí získat rychlou informaci o tematickém profilu fondů knihovny bez podrobných bibliografických informací.

Konkrétní způsob vyhledávání v tematickém portálu NK ČR je jednoduchý a uživatelsky vstříc-

ný: Aktivací názvu „předmětové kategorie“ se na vstupní obrazovce rozbalí menu obsahující název „předmětové kategorie“ a názvy jednotlivých skupin Konspektu spadajících do této předmětové kategorie. *Dále viz následující strany.*

Závěr

V příspěvku jsme se snažili poukázat na výhody a praktickou užitečnost metody Konspektu pro knihovny i jejich uživatele a přispět k přesvědčení o tom, že investovat energii do rozšíření její aplikace se vyplatí. Z dosavadní praxe vyplývá, že tato metoda nepochybně pomáhá zpřehlednit a zjednodušit knihovnické procesy v oblasti budování fondu; zároveň umožňuje nabídnout jednoduchý a jednotný informační přístup ke knihovním fondům a sbírkám, což, jak víme, uživatelé knihoven vždy ocení.

Soubor Upravit Zobrazit Omloube Nastroje Napoveda

Databáze Národní knihovny ČR Aktuální báze

Konec Přihlášení Databáze Dílčí báze Nastavení Otázky
 Rejstříky Vyhledávání Výsledky dotazu Předchozí dotazy Schránka

NKC/Knihy - Zpřesnění dotazu

Předmět. kategorie= "Antropologie, etnografie"

Výsledek vaší rešerše můžete upravit použitím jiného selekčního termínu na soubor vyhledaných záznamů.

Krok 1:
 Zvolte logický operátor pro kombinaci výsledku dotazu s novým selekčním termínem.
 Pro zúžení vyhledávání použijte volby **AND (= a zároveň)** nebo **NOT (= a zároveň ne)**, pro rozšíření vyhledávání použijte **OR (= nebo)**.

AND OR NOT

Krok 2:
 Zvolte pole pro vyhledávání a zadejte nový selekční termín.

Pole pro vyhledávání Zadejte slovo nebo slovní spojení
 Předmět (klíčová slova) lidová kultura

• Pro další informace použijte tabulku **kódů jazyka** dokumentu/originálu.

© 2004 Ex Libris

Pomocí vyhledávacího termínu „lidová kultura“ jsme získali záznamy o dokumentech, jejichž obsah odpovídá tomuto dotazu.

Databáze Národní knihovny ČR Aktuální báze NKČK/KNihy

Konec Přihlášení Databáze Dílčí báze Nastavení Otázky Nápověda
 Rejstříky Vyhledávání Výsledky dotazu Předchozí dotazy Schránka

Vybrané záznamy: Zobrazit vybrané Uložit/odeslat Vytvořit podmnožinu Přidat do schránky Uložit na server
 Celý soubor: Vytřít vše Zrušit výběr Zpřesnit Filtrovat Obnovit

NKC/Knihy - Výsledek dotazu: Předmět. kategorie= "Antropologie, etnografie" AND Klíčová slova= lidová kultura

Pro změnu setřídění záznamů klepněte na podtržený název sloupce. Limit pro setřídění je 1000 záznamů.

Záznamy 1 - 10 z 178 1

#	Název	Autor	Nakladatel	Rok vyd.	Exempláře
1	☐ <u>Ab amicis oblatum - Josefu Vaňkovi k 75. narozeninám / eds. Jiří Wotsch, František Bahenský</u>		Praha : Etnologický ústav Akademie věd České republiky,	2002	
2	☐ <u>Album de etnografie si folclor - Tara Moșilor / Sabin Coica = Album d'ethnographie et de folklore. Le pays des Moșii = Ethnographisches und volkskundliches album, Tara Moșilor = Ethnographic and folklore album, The Moșilor Land - Romania</u>	Coica, Sabin	Alba Iulia - ALTIPI,	2000-	
3	☐ <u>Album de etnografie si folclor - Tara Moșilor - Romania</u>		Alba Iulia : Biligrad,	1990-	
4	☐ <u>"-ani la metla nedala hladem umři"- bifa a bifezivel proufi v tradični lidové kultuře / Daniel Drápala</u>	Drápala, Daniel, 1976-	Zubří : Město Zubří ; Rožnov pod Radhoštěm : Valeské muzeum v přírodě,	2005	
5	☐ <u>Antropologia ženskogo tela v slavjanskoj tradicii / G.I. Kabakova</u>	Kabakova, Galina Il'jinična	Moskva : Ladimir,	c2001	
6	☐ <u>L'art populaire tchécoslovaque - exposition placée sous les auspices du Gouvernement de la République tchécoslovaque - juillet - août 1948 / Musée Rath, Genève</u>	Art populaire tchécoslovaque	Genève : Musée Rath,	1948	
7	☐ <u>L'art rustique en France - V. L'Auvergne / Ph. de Las Cases</u>	Las Cases, Philippe de, 1801-1962	Paris : Bussan,	1933	

Databáze Národní knihovny ČR
 Konec | Přihlášení | Databáze | Dílčí báze | Nastavení | Aktuální báze: NKC/knihy
 Rejstříky | Vyhledávání | Výsledky dotazu | Předchozí dotazy | Otláčky | Nápověda

NKC/knihy - Zpřesnění dotazu

Předmět, kategorie= "Antropologie, etnografie" AND Klíčová slova= lidová kultura

Výsledek vaší rešerše můžete upravit použitím jiného selekčního termínu na soubor vyhledávání.

Krok 1:
 Zvolte logický operátor pro kombinaci výsledku dotazu s novým selekčním termínem.
 Pro zúžení vyhledávání použijte volby **AND (= a zároveň)** nebo **NOT (= a zároveň ne)**.
 Pro rozšíření vyhledávání použijte **OR (= nebo)**.

AND
 OR
 NOT

Krok 2:
 Zvolte pole pro vyhledávání a zadejte nový selekční termín.

Pole pro vyhledávání: Kód jazyka dokumentu
 Zadejte slovo nebo slovní spojení: fre

OK | Vytvořit fo

Pro další informace použijte tabulku **kódů jazyka** dokumentu/originálu.

© 2004 Esi Libris

http://intra.nkp.cz - Kódy jazyka d...
 Soubor | Upravy | Zobrazit | Obilbené | Nástroje | N...

francouzština	fre
G	
gruzdština	gru
H	
hebřeština	heb
holandština	dut
I	
iránské jazyky	ira
italština	ita
J	
jap-onština	jpn

Databáze Národní knihovny ČR
 Konec | Přihlášení | Databáze | Dílčí báze | Nastavení | Aktuální báze: NKC/knihy
 Rejstříky | Vyhledávání | Výsledky dotazu | Předchozí dotazy | Otláčky | Nápověda

Vybrané záznamy: [Zobrazit vybrané](#) | [Uložit/odestat](#) | [Vytvořit podmnožinu](#) | [Přidat do schránky](#) | [Uložit na server](#)
 Celý soubor: [Vybrat vše](#) | [Zrušit výběr](#) | [Zpřesnit](#) | [Filtrovat](#) | [Ohodnotit](#)

NKC/knihy - Výsledky dotazu: (Předmět, kategorie= ("Antropologie, etnografie")) AND Klíčová (lidová kultura) AND Kód jazyka dok.= fre

Pro změnu setřídění záznamů klepněte na podtržený název sloupce. Limit pro setřídění je 1000 záznamů.

Záznamy 1 - 9 z 9

[Přejít na text](#) | [Přejít na C](#) | [Zpracovat stránku](#)

#	Název	Autor	Nakladatel	Rok vyd.
1	☐ Album de etnografie și folclor - Tara Motilor / Sabin Ciocia = Album d'etnographie et de folklore, Le pays des Moti = Etnographisches und volkskundliches album, Tara Motilor = Etnographic and folklore album, The Motilor Land - Romania	Ciocia, Sabin	Alba Iulia : AL.TIP,	2000-
2	☐ Album de etnografie și folclor - Romania		Alba Iulia : Bălgărad,	1998-
3	☐ L'art populaire tchécoslovaque : exposition placée sous les auspices du Gouvernement de la République tchécoslovaque : juillet - août 1948 / Musée Rath, Genève	Art populaire tchécoslovaque	Genève : Musée Rath,	1948
4	☐ L'art rustique en France - V. L'Alsace / Ph. de Las Cases	Las Cases, Philippe de, 1881-1862	Paris : Busson,	1933
5	☐ Ethics and traditional folk culture : study on moral consciousness and conduct in manifestations of traditional folk culture = Etnika et la cultura tradițională et populară : studiu sur la conștiință morală și manifestările culturilor tradiționale și populare = Etnika a tradiční lidová kultura : studie o mravním vědomí a jednání v anglických tradičních lidových kultur / [pracovatel studie Josef Jančár]		Strážnice : Ústav lidové kultury,	1999
6	☐ International meeting of representatives of Central and East	Mezinárodní porada zemí střední	Strážnice : National Institute of	2005

Dále může být dotaz zúžen pomocí dalších kritérií, jako např. „kód jazyka dokumentu“.

Databáze Národní knihovny ČR

Konec | Přihlášení | Databáze | Dílčí báze | Nastavení | Aktuální báze:
 Rejstříky | Vyhledávání | Výsledky dotazu | Předchozí dotazy | Otázky | Schránka

Vybrané záznamy: Zobrazit vybrané | Uložit/odeslat | Vytvořit podmnožinu | Přidat do schránky | Uložit na server
 Celý soubor: Vybrat vše | Zrušit výběr | Zpěsnit | Filtrovat | Ohodnotit

NKC/Knihy - Výsledky dotazu: (Předmět.kategorie= ("Antropologie, etnografie")) AND Klíčová (lidová kultura) AND Kód jazyka dok.= (fre) AND Klíčová slova= Francie

Pro změnu setřídění záznamů klepněte na podtržený název sloupce. Limit pro setřídění je 1000 záznamů.

Záznamy 1 - 2 z 2 Přejít na text | Přejít na č. | Předchozí stránka

#	Název	Autor	Nakladatel	Rok vyd.
1	☐ L'art rustique en France V. L'Auvergne / Ph. de Las Cases	Las Cases, Philippe de, 1881-1962	Paris : Bussan,	1933
2	☐ Traditions populaires du Limousin / Michel Desforges / cartophile Jacques Robert	Desforges, Michel	Limoges : Souny,	c1998

[Předchozí stránka](#)

© 2004 Ex Libris

Případně může být dotaz zúžen dalším selekčním termínem, v našem případě klíčovým slovem „Francie“.

http://sigma.nkp.cz - NKC/Knihy - Úplné zobrazení záznamu - Microsoft Internet Explorer

Soubor | Úpravy | Zobrazit | Oblíbené | Nástroje | nápověda

Konec | Přihlášení | Databáze | Dílčí báze | Nastavení | Otázky | Nápověda
 Rejstříky | Vyhledávání | Výsledky dotazu | Předchozí dotazy | Schránka

Přidat do schránky | Uložit/odeslat | Získejte #00

NKC/Knihy - Úplné zobrazení záznamu

Zvolte formát: Standardní - Katalogizační záznam - Stručný záznam - Obsah - MARC

Záznam 2 z 2 Předchozí záznam | Další záznam

Hlavní zhlaví: [Desforges, Michel](#)

Název: [Traditions populaires du Limousin / Michel Desforges / cartophile Jacques Robert](#)

Nakl. údaje: Limoges : Souny, c1998

Popis (rozeš): 198 s. : il. ; 30 cm

EXEMPLÁŘE: [2/2](#)

ISBN: 2-911551-28-1 (váz.)

Předmět. heslo: [lidová kultura -- Francie -- 19. 20. stol.](#)
[každodenní život -- Francie -- 19. 20. stol.](#)
[lidová víra -- Francie](#)
[světky -- Francie](#)
[historické pohlednice -- Francie](#)

Předmět. heslo: [Limousin, Francie -- etnografie](#)

Forma a léhr: [obrazové publikace * monografie](#)

Skupina Konspektu: [33 - Etnologie, Etnografie, Folklor](#)

MDT: [77 039](#)
[\(44\)](#)
[\(148 8\)](#)
[\(384 11\)](#)
[39](#)
[304](#)
[398 3](#)
[398 33](#)

Půlstoletí Muzea knihy

Helena Stejskalová

Od 3. května do 28. října probíhá v Muzeu knihy v zámku ve Žďáru nad Sázavou výstava nazvaná Půlstoletí muzea knihy.

„*Kniha je zároveň s kolem, pluhem, lodní plachtou, chlebem a vínem největším objevem lidského rodu.*“ Myšlenka Josefa Jungmanna uvádí výstavu věnovanou 50. výročí Muzea knihy, která je umístěna na sedmi panelech v chodbě 1. patra zámku.

Založení Muzea knihy bylo od konce 19. století touhou českých knihovníků, bibliofilů a typografů. První pokus inicioval dr. Antonín Dolenský, bibliotékař Knihovny Národního muzea, který roku 1923 založil spolek pod názvem Muzeum československé knihy.

Další pokus následoval v roce 1945, kdy ředitel Knihovny Národního muzea dr. Miloslav Novotný plánoval vytvoření Muzea české knihy při sloučení dvou největších pražských knihoven. Tyto plány byly přerušeny v roce 1948. Národní muzeum získalo v roce 1957 prostory v zámeckém areálu ve Žďáru nad Sázavou, kde mohl kolektiv mladých odborných pracovníků otevřít 22. září 1957 expozici věnovanou vývoji písma, knihy, knihtisku a knižní kultuře českých zemí v evropských souvislostech.

V roce 1960 výstava Z knižního díla Methoda Kalába, otevřená 15. září v roce umělcových 75. narozenin, zahájila pozoruhodnou řadu každoročních výstav z bohatých fondů Knihovny Národního muzea.

První reinstalace Muzea knihy byla provedena v roce 1963. Muzeum bylo rozšířeno na dvojnásob-

bek původního rozsahu, expozice byla zmodernizována a dovedena až do současnosti. K dalšímu rozšíření Muzea knihy došlo roku 1974 při druhé instalaci. Nově byla instalována bibliotéka s knihami na řetězech (libri catenati). O rok později byly ve třetí etapě instalace doplněny originální tiskařské stroje. Čtvrtá instalace v roce 1986 rozšířila Muzeum knihy o pamětní síň tvůrců moderní české knihy Methoda Kalába a Oldřicha Menharta. V té době měla expozice imponující rozsah, zabírala jednadvačist místností a chodby prvního patra.

Po roce 1989 došlo k radikální změně ve vlastnictví památkového areálu ve Žďáru nad Sázavou. Zámek roku 1991 restituoval prof. dr. Radslav Kinský. Rodina Kinských byla známa vlasteneckým vztahem k Národnímu muzeu. Díky tomu zůstalo Muzeum knihy v dosavadním objektu za nájem, stanovený s ohledem na finanční možnosti kulturní instituce.

V devadesátých letech 20. století bylo zřejmé, že Muzeum knihy potřebuje celkovou modernizaci výstavního mobiliáře i instalaci podle soudobých muzejních trendů a výsledků vědeckého bádání. Ministerstvo kultury ČR upozornilo na možnost zisku výstavních prostor v Kutné Hoře. Vedení města Žďáru nad Sázavou se snažilo, aby Muzeum knihy zůstalo na svém tradičním místě. K přesunu expozice také chyběly finanční prostředky. Národní muzeum tedy postupně upravuje dosavadní expozici, např. na jaře roku 2004 byla dokončena repase všech textů a popisek, dále byla doplněna současná knižní grafika a ukázky samizdatové a exilové literatury, zapůjčené z fondů knihovny Libri prohibiti.

Stálá expozice Národního muzea v Praze

MUZEUM Knihy

Museum Of The Book
The Permanent Exhibition Of The National Museum Of Prague

**VSTUPNÉ: DĚTI, DŮCHODCI, STUDENTI
(CHILDREN, STUDENTS) 25,-Kč**

**DOSPĚLÍ
(ADULTS) 50,-Kč**

POKLADNA / BOX - OFFICE

**PRODEJ VSTUPNEK POUZE V POKLADNĚ MUZEA KNIHY
TICKETS AND SOUVENIRS IN THE BOX - OFFICE
IN THE MUSEUM OF THE BOOK**

Money, money, money Must be funny...

Roman Giebisch

Knihovní zákon č. 257/2001 Sb. ze dne 29. června 2001 o knihovnách a podmínkách provozování veřejných knihovnických a informačních služeb stanovuje v § 4 Veřejné knihovnické a informační služby v odstavci 1 služby, které je provozovatel knihovny povinen poskytovat **bezplatně**:

- 1) zpřístupňování knihovnických dokumentů z knihovního fondu knihovny nebo prostřednictvím meziknihovnických služeb z knihovního fondu jiné knihovny. Provozovatelé knihoven mohou požadovat úhradu nákladů na dopravu knihovního dokumentu
- 2) poskytování ústních bibliografických, referenčních a faktografických informací a řešerší
- 3) zprostředkování informací z vnějších informačních zdrojů, zejména informací ze státní správy a samosprávy
- 4) umožnění přístupu k informacím na internetu, ke kterým má knihovna **bezplatný přístup**

Provozovatel knihovny je dále oprávněn požadovat za poskytování knihovnických a informačních služeb, uvedených v odstavci 2 písm. a) až c), a dalších služeb **úhradu skutečně vynaložených nákladů**. Jedná se o tyto služby:

- 1) zpřístupňování knihovnických dokumentů z knihovního fondu knihovny, které mají povahu rozmnoženin zvukového či zvukově obrazového záznamu
- 2) zpřístupňování knihovnických dokumentů z knihovních fondů jiných knihoven zprostředkováním jejich rozmnoženin v rámci meziknihovnických reprografických služeb

- 3) zpřístupňování knihovnických dokumentů z knihovních fondů knihoven v rámci mezinárodních meziknihovnických služeb

Provozovatel knihovny je také oprávněn požadovat úhradu nákladů vynaložených na **administrativní úkony spojené s evidencí** uživatelů knihovny. Bohužel nikde nejsou stanoveny ony „skutečně vynaložené náklady“, a i když jsou služby poskytované provozovateli knihoven téměř shodné, protože je provozovatel knihovny povinen zajistit rovný přístup všem občanům k veřejným knihovnickým a informačním službám a dalším službám poskytovaným knihovnou, platí uživatelé za tyto „rovné služby“ poněkud nerovné poplatky. Ceníky poplatků hrazených ve veřejných knihovnách ČR jsou odlišné téměř jako ceníky v restauračních zařízeních, ale tam pochopitelně nikdo nepožaduje „rovný přístup“ k zákazníkům a se smluvními cenami se počítá...

V tomto čísle časopisu KROK se podíváme, jak si cení svých administrativních úkonů spojených s registrací uživatelů veřejné knihovny v **Olo-mouckém kraji**:

Jen minimum veřejných knihoven vybírá registrační poplatky od dospělých uživatelů a k tomu nabízí registraci např. důchodcům a držitelům ZTP zdarma. Zato žádná knihovna, která vybírá registrační poplatky, si nenechá ujít ten zlevněný „**dětský poplatek**“, který pochopitelně uhradí dospělí – rodiče dětských uživatelů knihoven. V dnešní době, kdy neustále klesá počet dětských čtenářů a knihovny přicházejí s dlouhou

Bez registr. poplatku!	110 veřejných knihoven
Dospělí uživatelé – 120 Kč	1 veřejná knihovna Knihovna V.P. v Jeseníku
Dospělí uživatelé – 100 Kč	15 veřejných knihoven
Dospělí uživatelé – 80 Kč	10 veřejných knihoven
Dospělí uživatelé – 70 Kč	8 veřejných knihoven
Dospělí uživatelé – 60 Kč	14 veřejných knihoven
Dospělí uživatelé – 50 Kč	40 veřejných knihoven
Dospělí uživatelé – 40 Kč	134 veřejných knihoven
Dospělí uživatelé – 30 Kč	53 veřejných knihoven
Dospělí uživatelé – 25 Kč	1 veřejná knihovna
Dospělí uživatelé – 20 Kč	114 veřejných knihoven
Dospělí uživatelé – 10 Kč	8 veřejných knihoven

řadou projektů na podporu dětského čtenářství (Kamarádka knihovna, Celé Česko čte dětem, Noc s Andersenem, Kde končí svět a mnoho dalších) by zrušení registračních poplatků pro děti a studenty mohlo být alespoň malou motivací. Rozhodně velmi „funny“ je nabídka Místní knihovny Hustopeče na Bečvou, Místní knihovny Poruba a Místní knihovny Vysoká, které nabízejí možnost registrace dětí do čtyř let věku bez registračního poplatku!

Vážení uživatelé knihoven, nevěříte vlastním očím? Je možné, že za téměř stejnou službu zaplatíte v různých knihovnách tak rozdílné poplatky? Platí ve veřejných knihovnách smluvní ceny jako v restauračních zařízeních? Jak je možné, že ve 110 veřejných knihovnách Olomouckého kraje nezaplatíte žádné registrační poplatky? Je také vaše knihovna „funny“? **Musíte se zeptat provozovatele a zřizovatele vaší knihovny !**

Veřejné knihovny Olomouckého kraje nabízejí ovšem i další typy registračních poplatků. Se známým heslem „nechci slevu zadarmo“ přichá-

Bez registračního poplatku !	110 veřejných knihoven
Děti, studenti, důchodci – 60 Kč	1 veřejná knihovna Knihovna V.P. v Jeseníku
Děti, studenti, důchodci – 50 Kč	16 veřejných knihoven
Děti, studenti, důchodci – 40 Kč	21 veřejných knihoven
Děti, studenti, důchodci – 30 Kč	76 veřejných knihoven
Děti, studenti, důchodci – 25 Kč	11 veřejných knihoven
Děti, studenti, důchodci – 20 Kč	197 veřejných knihoven
Děti, studenti, důchodci – 15 Kč	6 veřejných knihoven
Děti, studenti, důchodci – 10 Kč	69 veřejných knihoven

zí Městská knihovna Konice, která nabízí rodinný průkaz za 70 Kč, přičemž normálně dospělý uživatel knihovny zaplatí 50 Kč a dítě 20 Kč. Půjčování na jednu průkazku do knihovny je nejen v rodinách, ale v daleko širších komunitách již tradiční záležitostí. Proč asi? Kolektivní uživatelé (organizace, ústavy, instituce, podniky apod....) si mohou užívat služeb našich veřejných knihoven za 150 Kč v Lipníku nad Bečvou, za 200 Kč v Prostějově a Přerově. Olomoucké knihovny jsou přeci jen trochu dražší (300-500 Kč), pochopitelně však tyto knihovny nabízejí svým uživatelům nesrovnatelně bohatší služby než základní knihovny. Kvalita služeb přesto není absolutním argumentem, protože zde nejde o poplatky za služby, což je nám jasné, vrátíme-li se na počátek tohoto příspěvku: „Provozovatel knihovny je také oprávněn požadovat úhradu nákladů vynaložených na **administrativní úkony spojené s evidencí** uživatelů knihovny“ (Knihovní zákon č. 257/2001 Sb.). A tento úkon si přece žádná knihovna neoceníla draž než na 10–120 Kč!

Vážení uživatelé, než opět přistoupíte k našim „registračním pokladnám,“

Podívej, kvete růže, podívej ...

Lenka Prucková

Uklízím, třídím, schovávám, vyhazuji... Spousta propagačních materiálů, spousta poznámek, spousta vzpomínek. I slza z oka skane. Skončilo báječné dobrodružství, skončil další ročník soutěže Vesnice roku 2007 Olomouckého kraje. Skončilo setkávání s lidmi, kteří nepracují jen pro sebe a své pohodlí, nekritizují vše večer u piva či televizoru, ale umějí opustit teritorium svého dvorku a pomoci své obci, svým spoluobčanům. Tito občané (v pravém smyslu tohoto slova) zachraňují školy a školky na vesnici, připravují lokality pro nové obyvatele, hledají za pomoci evropských fondů peníze na komunikace či obecní stavby, pečují o zeleň, ale hlavně podporují pospolitost v obci, její společenský, kulturní a sportovní život. Přitom k nim nepatří jen starosta a zastupitelstvo obce, ale všichni s jiskrou v oku a dobrým srdcem.

Komisi letos vedl exstarosta Majetína (vítězně obce kraje z roku 2005) Ing. Mojmír Dočkal. To, jak nás uměl v každé obci kouzelně představit, nemělo chybu. Devětadvacetkrát znovu a pokaždé jinak (občas na někoho z nás zapomněl ☺). A koho vlastně představoval? Ing. Janu Římskou z regionální kanceláře Ministerstva pro místní rozvoj, Ing. Kateřinu Mračkovou z Ministerstva zemědělství, Ing. Jaroslava Brzáka ze Společnosti pro zahradní a krajinářskou tvorbu a zástupce Svazu měst a obcí, RNDr. Lenku Pruckovou za Svaz knihovníků a informačních pracovníků,

urbanistu Ing. arch. Petra Malého, Josefa Londu z Krajského úřadu Olomouckého kraje a dva starosty – Ing. Hanu Lebedovou ze Smržic a Zdeňka Léva ze Strážce nad Ludinou.

První novinkou cesty bylo, že jsme si k láhvi pitné vody a hodnotícímu sešitu s tužkou přibrali také pyžamka a kartáček na zuby. Proč? Letos poprvé komise na cestách netrávila jen dny, ale i noci. Do postýlky nás pozvaly dva velmi příjemné hotely – první týden U Jelena v Mikulovicích, druhý týden motorest Vápenka u Hranic na Moravě. A byli jsme rádi, i když jsme uléhali v pozdních večerních hodinách a vstávali za kuropění.

Druhou a velmi podstatnou změnou byla nová stuha – oranžová, kterou do soutěže poslalo Ministerstvo zemědělství ČR. Udělit se měla obci, která aktivně spolupracuje s místními zemědělci. Spolupráce měla být výhodná jak pro zemědělce, tak pro obec. Přiznání této stuhy patřilo k těm nejtěžším úkolům. Na naši záladnou otázku: „Jak spolupracujete s místními zemědělci?“ jsme často slyšeli „Nijak!“, „Zemědělci zlobí!“, „Ničí cesty!“, „Práškují!“ nebo „Sekají nové výsadby!“. A oranžová stuha odplouvala do dále. Ale přesto se našlo několik obcí, kde se již blýská na lepší časy, či dokonce takové, kde je spolupráce vynikající.

Všichni letošní kandidáti byli výborní, z každé vesnice, z každé besedy s představiteli obce, z každého vystoupení dětí či vtipně připraveného uvítání dospělých jsme si odnášeli hezký pocit společně sdílených zážitků, cítili lásku lidí k jejich obci a snahu prožít zde naplněný život. Lidé v obcích se umějí bavit nejen pasivně, ale i aktivně – udržují a obnovují tradiční zvyky oblastí – Pochovávaní basy, Vodění medvěda, velikonoční Klapání, vynášejí Smrtku, stavějí a navzájem si zcizují májky,

pořádají plesy jednotlivých spolků, hrají divadlo, zakládají hudební skupiny... Sportují – kopaná, házená, tenis, cyklistika, cvičení pro ženy nebo seniory... V řadě vesnic je víceúčelové sportoviště standardem. Vymýšlejí netradiční dětská hřiště. Vysazují remízky, sázejí stromy, upravují své předzahrádky. Snaží se udržovat svou obec čistou, třídí odpad. Opravují kapličky a Boží muka. Budují cyklostezky, propojující navzájem lidi ze sousedních vesnic a zároveň přivádějící turisty. Hasiči a myslivci jsou vždy tam, kde je obec potřejuje.

Které obce se nám předvedly? Jako vždy jich nejvíce bylo z Přerovska – **Bezuchov, Brodek u Přerova, Císařov, Citov, Horní Újezd, Jezernice, Nelešovice, Paršovice, Pavlovice u Přerova, Rouské, Troubky, Tučín, Ústí a Všechovice**; následovalo Olomoucko – **Babice, Dlouhá Loučka, Komárov, Práslavice, Štěpánov, Těšetice**. Šumpersko reprezentovaly obce **Klopina, Leština, Třeština a Vikýřovice**; Jesenicko **Černá Voda, Písečná, Uhelná** a Prostějovsko **Olšany u Prostějova** a **Skalka**.

Výběr nejlepší knihovny přinášel další otázky – zvolíme knihovnu s profesionální pracovníci, či dáme přednost „dobrovolníkovi“? Dá se srovnávat práce člověka, jemuž je koníček zaměstnáním, s tím, který doběhl na půjčování z náročného pracovního procesu? A na druhé straně – obec, která najde finanční prostředky pro stálou knihovnici, by měla být oceněna a ne vyřazena ze soutěže. Do užšího výběru se dostávají Vikýřovice (slovo komunitní není pro ně jen prázdným pojmem), Tučín (spolupráce s obecním úřadem, paní knihovnice dělá se čtenáři víc než jen půjčuje knížky), skvělé Rouské, kde žije úplně všechno, nejen knihovna (každý den je v knihovně nějaký kroužek, v sobotu se pak učí novým technikám

přímo vedoucí kroužků, internet díky dobrovolníkům přístupný každý den...) a obec Všechovice, která si nápady nenechává jen pro sebe a v rámci regionálních funkcí je předává dál.

Ručička vah nakonec sklouzla na Místní knihovnu Všechovice – www.knihovnavsechovice.webz.cz s paní knihovnicí Lýdií Trlifajovou. V době, kdy se řada knihoven s akcí „Celé Česko čte dětem“ teprve seznamuje, paní knihovnice spolu s dobrovolnými knihovníky svého střediska akci rozjíždí ve velkém. Pan starosta, který je velkým příznivcem knihovny a informačních internetových služeb, četl mezi prvními. V této obci s 860 obyvateli a 210 čtenáři „pasují“ prvňáčky na čtenáře knihovny, pořádají knihovnické lekce a besedy pro školkou a školu, pronikají spolu s místními seniory do tajů počítače a sítě internet, občas k nim zavítá i některý z oblíbených současných českých spisovatelů...

Každá pohádka má svůj konec. I naše měla. V poměrně ostré debatě, kde padaly bojovné argumenty, kde každá poznámka i připomenutá fotka měla svůj význam, kde se každý snažil být spravedlivý a nestranný, jsme se shodli na letošních oceněných obcích a podepsali závěrečný protokol:

Zlatá stuha – vítěz krajského kola Olomouckého kraje:	obec Rouské
Modrá stuha za společenský život	obec Tučín
Zelená stuha za péči o zeleň a životní prostředí	obec Práslavice
Bílá stuha za činnost mládeže	obec Písečná
Oranžová stuha za spolupráci se zemědělskými subjekty	obec Těšetice
Knihovna Olomouckého kraje	Místní knihovna Všechovice

Čtvero ročních období – čtvero živlů – čtvero symbolů VZDUCH

Irena Šindlářová

V dnešním povídání o živlech – v souvislostech mytologických, rituálních či náboženských – se budeme věnovat elementu Vzduchu. Ten je specifický tím, že jako neviditelný a nehmatatelný není přímou součástí – respektive prostředkem rituálů tak, jak tomu je v případě ostatních živlů. Lidské kultury ve všech svých obsahových a časových proměnách však věnují tomuto elementu pozornost v okamžiku, kdy se stane akčním, dá se do pohybu a formuje se do větru, nebo napomáhá vzniku oblačných jevů. V této podobě byl vzduch – tedy vítr personifikován i uctíván jako božská bytost v mnoha kulturách po celou dobu lidské existence. Mytologie i lidová slovesnost přisoudila vzdušnému živlu bytosti, kterým je tento element domovem. Paracelsus, učenec 16. století, označovaný též jako švýcarský Hermes Trismegistos, nazývá tyto **vzdušné bytosti** *sylované* – v ženské podobě *sylofydy*, či *sylvestrus*. Tvrdí, že tito jsou člověku svou podstatou nejbližší, protože „v ohni mohou shořet, v zemi se zadusit a ve vodě utonout“. Jsou to právě sylfové, kteří byli ve středověkých spisech zmiňováni jako pomocníci mágů a popisem svého zevnějšku a vlastnostmi se podobali andělům. Nejsou vázáni k žádnému místu tak, jako je tomu u bytostí ostatních živlů, protože synonymem vzduchu je volnost a svoboda. V mytologii a pohádkách jsou sylfové popisováni jako velmi kreativní tvorové, kteří vystavují své výtvary v nebeské galerii v podobě mraků, v jejichž formaci dokáže lidská fantazie

vypozorovat ty nejrůznější tvary, tváře a výjevy. Ze svého nebeského království často sestupují k lidem, aby jim pomáhali a přinášeli lásku a útěchu.

V **antice** byl **kult větrů** velmi rozšířen. Větry byly zdobovány jako okřídlené lidské bytosti nebo v podobě koní. Byly jim připisovány božské vlastnosti, podle Hésioda jsou potomky krále hvězd Astraia a bohyně Éóje. Nejznámější z nich jsou *Boreás* (u Římanů *Aquilo*), který oplodnil v podobě hřebce s tmavou hřívou dvanáct klisen trojského krále a tato hříbata byla tak éterická, že mohla běhat po vrcholcích stébel a po hřebenech mořských vln. *Boreás* je bouřlivý severák, ze všech větrů nejsilnější a přináší sníh a zimu. Od roku 492 př.n.l., kdy pohroma perského loďstva byla přičítána právě tomuto severnímu větru, se *Boreás* stal v Athénách státním kultem.

Dalším uctívaným větrem byl *Notos* (u Římanů *Auster*), kterého Ovidius popisuje jako bytost s děsivým obličejem v černých mracích a říká, že když *Notos* stiskne svými mohutnými dlaněmi mraky, ozve se obrovské burácení a z oblohy začne proudit hustý liják. Tento jižní vítr bývá nebezpečný pro námořní plavidla, přináší deště, bouře a potopy. Na sloupu *Marca Aurelia* (r. 196 po Kr.) u římského *Corsa* je znázorněn jako okřídlený obr, z jehož křídel se snáší hustý déšť na římský tábor.

Zefyros (římský *Favonius*) je západní vítr, nejemnější a nejmírnější ze všech. Je ochráncem veškerého rostlinstva. Podle mytologie byl původně

stejně divoký jako jeho bratři, ale láska ho změnila a tak se stal později zamilovaným vánkem básníků, v jejichž sonetech láskyplně vane zelenými údolími a zpívá milostné písně. Jemná hra Zefyra je opěvována např. i v árii Morantovy opery *Idomeneo*.

Euros (římský *Vulturnus*) je východní teplý a bouřlivý vítr, který přináší déšť a bouře. Je zpodobňován se zasmušilou tváří a rozčuchaným vousem a byl poměrně obávaný.

Vládcem Větrů byl v antické mytologii *Aiolos*, k němuž na ostrov Aiolie doplul legendární *Odysseus* a pobyl u něj jeden měsíc. Na rozloučenou a na důkaz přátelství mu *Ailos* daroval kožený vak, v němž byly uvězněny nepříznivé větry. *Odysseovy* lodí poháněl podle rozkazu krále jen příznivý mírný vítr *Zefyros*, před příplutím do *Ithaky* však *Odysseovi* zvědaví druhové vak otevřeli a loď byla ve větrné bouři zahánána zpět k břehům Aiolie. *Odysseus* prosil větrného krále *Aiola* o pomoc, ale ten odmítl, protože usoudil, že bohové nejsou tomuto muži nakloněni. Podle této báje je dodnes užíván odborný geologický název „aiolský“ pro krajiny, které formoval vítr.

Jedním z hmatatelných svědectví o tomto dávném kultu je athénská osmiboká stavba v korintském stylu, v níž se na každé stěně nachází na reliéfním vlysu pod římsou personifikace osmi hlavních uctívaných větrů. Toto dílo, které postavil *Andronikos* z *Pyrrhu* asi v polovině 1. století př.n.l., se nazývá *Věž větrů*.

Ve starém Egyptě byl uctíván *Šov*, bůh vzduchu a světla. Legenda vypráví, že se zrodil ze vzduchu, který jeho otec *Atum* vydechl svým nosem. Protože Egypťané považovali vzduch nejen za hmotu, obsahující životodárnou sílu a látku, která vyplňuje prostor mezi nebem a zemí, ale i za hmotu podpírající

nebe, dostal *Šov* i přízvisko „Nosič nebe“. Jelikož vzduch je zároveň ztělesněním větru, byl i „Pánem čtyř větrů a všech nebeských koutů“. Až později se *Šov* stal bohem světla, dokonce byl ztotožňován s bohem *Slunce*. Podle legendy to byl právě on, kdo oddělil nebe od země. Lidem se zjevoval za denního světla ve formě mraků a na noční obloze v podobě souhvězdí *Lva*. Na reliéfních zobrazeních má lidskou postavu a na hlavě pštrosí pero, které je také hieroglyfickým vyjádřením jeho jména. Někdy bývá znázorňován se lví hlavou a také se dochovalo několik jeho sošek s podobou okřídleného muže se vzpaženými rukama. Řekové údajně ztotožnili tohoto egyptského boha, jehož nazývali *Sós*, s mýtickým obrem *Atlantem*.

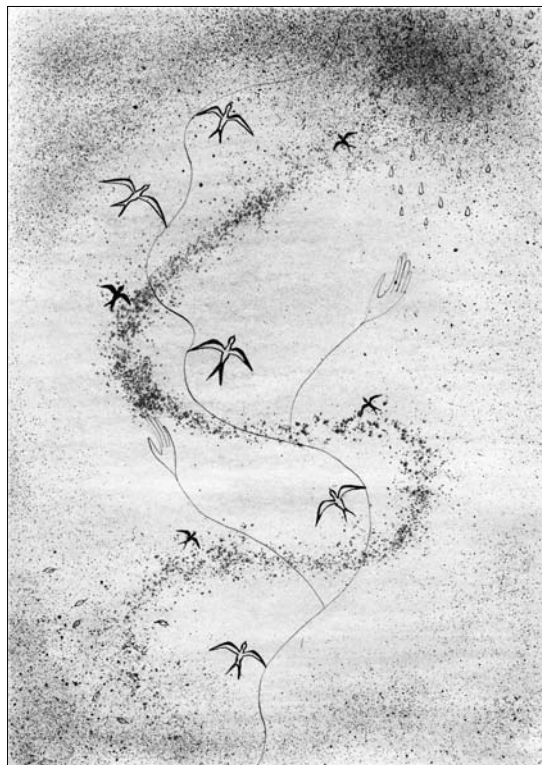
I u **Keltů** byl vzduch jednou z uctívaných čtyř pralátek, nad nimiž měli moc pouze druidové, z nichž je v této souvislosti nejnámější *Mog Ruith* z ostrova *Valencia*, kterého někteří autoři považují za skutečnou historickou osobnost, žijící na počátku 3. století n.l. Podle legendy vlastnil zázračný, oslnivě třpytivý zlatý vůz, posázený drahokamy, který mohl vzlétnout do povětří jako pták. Dech tohoto věhlasného druida byl všemocný, když vyslal k nebi svůj „druidský dech“, shlukly se na obloze mraky, z nichž začala pršet krev, když vydechl na nepřítele, proměnil ho v kámen, také dokázal přikázat větrům, aby vysušily zemi, a když si zavěsil na hrdlo kouzelný šperk z ptačích hlav, vzlétl do vzduchu, kde s pomocí vzývaných vzdušných bytostí zasahoval do dějů, odehrávajících se na Zemi.

Celou lidskou historií se prolíná úcta k démonům větru a veškerým oblačným jevům, doklady o tom se objevují už v pradávných dobách, což dosvědčuje např. staroindický *Váju* a *Maruti* či germánský *Wuotan* a také baltský *Vejopati* nebo

Vejmát. Slované považovali vítr za dech boží, za božího posla. Např. ruské prameny – např. Gustin-ský letopis – se zmiňují o vládci vzduchu, k němuž se lidé modlili jako k bohu a nazývali ho *pochvist* nebo *pohvizd*. O zvláštní úctě k větru vypravuje také jedna ruská zkazka: „*Kdysi cestovali společně Slunce, Větr a Mráz. Potkal je sedlák, uctivě se jim poklonil, ale nejvíce se uklonil Větru. Slunce se rozhněvalo a řeklo – Stůj, sedláku, já tě spálím! – Ale Větr řekl: – Neboj se, ovanu tě chladem a umírním žár! – Rozzlobený Mráz zvolal: – Stůj, sedláku, já tě nechám zmrznout! – Ale Větr znovu řekl: – Neboj se, ovanu tě teplem a neopustím tebe!*“

Ve slovanské mytologii vystupuje jako větrné božstvo *Stribog*, který je porovnáván s antickým bohem Aiolem. Dalšími jeho názvy byly *Stříboh* (na Moravě znamenalo slovo „stří“ vítr) či *Stri* a *Strigoň*. Větrné božstvo bylo v úzkém vztahu se sluncem, vodou, počasím a dušemi zemřelých. Vyznačovalo se vševědoucností, protože na svých cestách provanulo celý svět. *Stribog* byl také často žádán o věštby, měl velikou moc, bohatství a sílu. Rusové si *Větr* představovali jako muže se zakovanými ústy, který dýchá jen mezi zuby, protože jinak by všechno na světě rozfoukal, srovnal hory s dolinami a nastal by konec světa. Byl schopen konat dobro i páchat zlo právě tak, jako i jeho sestry *burja*, *mjatel* a *vjuža*, či jeho mocný bratr *vichr*. *Větr* jezdí na bílém koni, který je zosobněním vanoucího *Větru* a tak i v pohádkách bývá mnohdy rychlý kuň nazýván *Větre*m. Jedna slovenská báčhorka vypráví, že král *Větrů* sídlí v čarokrásné zemi, kde jsou skály a stromy ze zlata, tráva z hedvábí, zvířata mají zlatou vlnu a ptáci zlaté peří.

Ve slovanské mytologii jsou popisovány čtyři hlavní *Větry*, z nichž nejvíce je oslavován *Jih*, který

Vzduch

přináší vláhu a teplo, Sever má dosti špatných vlastností, ale jednu velmi důležitou – přináší totiž zdraví, Západ nosí déšť a Východ čistí vzduch. Jejich přízeň se získávala obětmi, převážně moukou nebo např. u Slovinců čtyřmi kousky chleba za oknem. Proti zlým démonům vzduchu chránily rolničky a různé nástroje, vyvolávající chvějivé zvuky, které používali tehdejší šamani při rituálech. Je možné, že archeologické nálezy rolniček na různých

náramcích a náhrdelnicích neměly jen ozdobnou funkci, ale i sloužily jako magický prostředek na zažehňávání démonických vzdušných mocností.

Vítr byl dáván i do úzké spojitosti se smrtí. Slovinci říkali, když někdo zemřel na mrtvici, že „větr ho zavjou“. V době moru si Poláci představovali morovou nákazu jako větrnou paní a nazývali ji *Powietrze*. Slované viděli lidskou duši jako dech, vánek, který vyvane ústy umírajícího. Manželkou personifikovaného větru byla *Meluzína* (v některých podáních byla jeho matkou), jinak také zvaná *Větrnice*, u Rusů *Piatnice*, u Bulharů *Petka*, v Lužici *Bóža Lošč* (zvaná Smrtnice) v Německu jako *Gottesklage*. Její božský původ a krása jsou zvěčněny v mnoha pohádkách. Samo jméno ji označuje jako „luznou“, tedy krásnou. Představa paní v bílém rouše, s dlouhými rozpuštěnými vlasy, která naříká v komíně, v křovinách nebo na čerstvých hrobech, je rozšířena po celé Evropě. Její nářek oznamuje neštěstí či úmrtí, ale také varuje před hříchem a pokušením.

Zosobněním jarního vánku, který přináší radost, štěstí, teplo a vláhu, byl staroslovanský větrný bůh *Dalec* (Dal, Dali, Duli), na něhož upomínají ve svém názvu dodnes mnohé české kopce – např. Bohdalec. Jeho posvátným ptákem byl bílý čáp, který se nazýval *bohdaľ* a znamenal u Slovanů velké štěstí. Ve slovanském národním ornamentu je zobrazována květina, která je dalším atributem tohoto boha, a sice tulipán – původně „*dulipán*“. Ženským protějškem tohoto větrného boha byla *Dolja*, která je v ruských a polských pohádkách popisována jako bílá paní, která se může proměnit v myš a lidem je velmi nakloněna. Říká se, že když si vyvolí svého oblíbence, stará se o něho od narození až do smrti.

Větrných božstev a uctívaných Větrů bylo ve slovanském bájesloví mnoho. Patří sem i vzdušné víly na Balkáně – *samovily* či *oblakinje*, které tančí ve větru jako starořecké *néreidy*, kupí oblaka, která jsou jejich domovem a jsou-li rozhněvány, působí i bouře a vichřice. Mezi vzdušné bytosti se řadí i pověstná *baba-Jaga*, která připomíná svým hrozivým zjevem antické stařeny *Gordony* a *Graie* a je obrazem přírodních rozpoutaných žilů, přinášejících člověku zkázu. Mezi další bouřlivé a škodlivé Větry patří v pohanském vyjádření např. *Chvor*, *Pochvist*, *Škrátec*, *Vichr* a *Burnyj*.

V závěru tohoto vyprávění se nelze nezmínit o magickém ovládnání větru, které se kdysi praktikovalo a mnohde dosud užívá po celém světě. Beduíni ve východní Africe pronásledují větrné víry s tasenými dýkami a bodají do prašného sloupu, aby tak zahnali zlého ducha, který jezdí na větru. Indiáni zahánějí větrný vír, jehož považují za ducha Větru, holemi a kameny, Eskymáci zahánějí větrnou bouři tak, že zhotoví dlouhý bič z chalu, sestoupí na pobřeží a praskají tímto bičem ve směru větru a křičí: „*taba!*“ (to stačí!), finští kouzelníci dokonce vítr prodávali námořníkům svázaný do tří uzlů – první z nich po rozvázání vyvolal mírný větřík, druhý vichřici a třetí uragán. Ve Skotsku namáčely čarodějnice do vody hadr a třikrát s ním uhodily o kámen za doprovodu zařikávání se žádostí o vyvolání větru. Domorodci na Nové Guineji přivolávají vítr foukáním svými ústy, nebo tlučou holí do tzv. větrného kamene. Jakuti, když se vydávají na cestu, vezmou s sebou kámen, omotaný koňskou žíní a přivázaný na hůl a tou potom mávají, aby v dusném dni přivolali dobrý vítr na svou cestu. Ostatně přání „dobrého větru“ na cestu životem se zachovalo dodnes!

Umíme ještě napsat dopis?

Proměny norem psaného textu v elektronické korespondenci (v e-mailech a SMS)¹

Zdeňka Hladká – Ivan Šmilauer

V důsledku rozvoje elektronických technologií začal být na konci 20. století ručně psaný dopis, po staletí fungující jako výsostný reprezentant osobního písemného kontaktu na dálku, postupně vytlačován novými formami, a to e-maily a SMS (ostatní druhy elektronické komunikace ponecháváme stranou). Dosud nevídané možnosti, ale i některé limity moderních způsobů písemného dorozumívání s sebou přinesly modifikaci dlouhodobě utvářených epistolárních norem i norem psaného projevu vůbec. Proměňám psaného textu v e-mailech a SMS je věnována následující stať. Materiálově se opírá o Korpus soukromé korespondence (KSK)² vytvořený na Filozofické fakultě Masarykovy univerzity v Brně. Výběr vzorku zkoumaných textů (cca 700 e-mailů, cca 500 SMS) byl zaměřen na korespondenci mladých pisatelů, nositelů nových komunikačních trendů.³

E-maily

Pravopis: Pravopisné chyby v e-mailech se typologicky v podstatě shodují s chybami v ručně psaných dopisech,⁴ frekvencí výskytu je však o něco předčí. Tento kvantitativní nárůst se týká především nedodržování pravidel interpunkce a opomíjení velkých písmen. (V e-mailech mizí i epistolární konvence zdvořilostního psaní velkého písmena u druhé osoby osobních a převlastňovacích zájmen; v sledovaném vzorku jsme majuskule v této funkci zaznamenali jen ojedinele, zatímco v srovnávacím vzorku tradiční korespondence v téměř polovině dopisů. Velká písmena jsou na druhé straně v e-mailech užívána i v jiných než pravopisem vymezených funkcích, viz dále.)

Častěji než v ručně psané korespondenci se v e-mailech objevuje pravopisně nesprávné zachycení mluvenostních prvků, především zjednodu-

¹ Příspěvek vznikl na žádost redakce časopisu Krok. Je zkrácenou a upravenou verzí stati Hladká, Zdeňka – Šmilauer, Ivan: *K specifickým rysům elektronické korespondence* (in: T. Hoskovec – O. Seřtík – R. Sova, *Teorie a empirie*. Bichla pro Krčmovó. Masarykova univerzita, Brno 2006, s. 151–162).

² Od konce 90. let 20. století je v Ústavu českého jazyka na Filozofické fakultě Masarykovy univerzity v Brně vytvářen archiv soukromé korespondence. Z jeho materiálu čerpá korpusové zpracování 2000 tradičních dopisů, 1000 e-mailů a 2000 SMS, které je součástí práce Zdeňka Hladká a kol.: *Čeština v současné soukromé korespondenci. Dopisy, e-maily, SMS*. Masarykova univerzita, Brno 2005. Část korpusové zpracované korespondence je zpřístupněna i v rámci Českého národního korpusu na FF UK v Praze (<http://ucnk.ff.cuni.cz>).

³ Ukázky z korespondence citujeme v neupravené podobě, tedy např. s pravopisnými chybami.

⁴ I pro tradiční podobu soukromé korespondence platí jistá volnost v dodržování pravopisných norem. Detailněji Hladká, Zdeňka: *Pravopis v současné korespondenci mladých lidí (na materiálu tradičních dopisů, e-mailů a SMS)*. Naše řeč 89, 2006, č. 2, s. 73–88.

šené výslovnosti souhláskových skupin a znělostní asimilace (např.: *sem, mysim; zbalit, fšimnul*). K typickým rysům elektronické korespondence, zejména pokud jsou jejími pisateli mladí lidé, patří i různé kontaminace českého pravopisu s pravopisnými systémy cizích jazyků, v první řadě angličtiny. Frekventované je např. počešťování grafiky cizích slov podle výslovnosti (např.: *bleg metál* místo *black metal*). Jako aktualizací prvek se objevuje úmyslné napodobování cizího pravopisu při psaní českých slov (např.: *tak ti pishu; Pavleek; crásně*).

Diakritika: Počítačová komunikace vyšla z amerického prostředí, takže se primárně opírala o tamější ortografický systém. Pisatelům, kteří chtěli napsat zprávu v jiném jazyce než v angličtině, se zpočátku nedostávalo grafických prostředků k tomu, aby mohli respektovat náležitě pravopisné normy. Např. elektronické zprávy českých pisatelů se musely obejít bez diakritiky. Dnes už sice vybavení počítačů i poskytovatelé služeb elektronické pošty dovolují zcela běžně českou diakritiku užívat, v důsledku rozdílu mezi kódováním různých počítačů (zejména v cizině) však problém zčásti přetrvává i nadále. Mnozí uživatelé (zejména mladí) si navíc na psaní bez diakritických znamének zvykli a svých zvyklostí se už nechtějí vzdát. Tento trend ještě podpořilo rozšíření komunikace prostřednictvím SMS, v nichž technické problémy s diakritikou víceméně trvají.

Sledovaný vzorek e-mailů (převážně z let 2000–2001) obsahoval více než polovinu zpráv bez diakritiky, což svědčí o relativní zakotvenosti tohoto jevu v e-mailové korespondenci. (V současné době se však zdá, že se psaní bez háčků a čárek spíše omezuje.) V některých e-mailech

užití diakritiky kolísalo, tzn. část byla psána s diakritikou, část bez ní. Nejčastěji se změna projevila na počátku nebo na konci e-mailu, v řadě případů však bylo užívání diakritiky zcela chaotické.

Vztah uživatelů elektronické pošty k textům bez háčků a čárek charakterizují četné metajazykové poznámky. Pisatelé v nich sice místy vyjadřují vědomí nepatřičnosti forem bez diakritických znamének, nicméně nechtějí měnit zažitá návyky: *Promin, ze to pisi bez hacku a carek, ale uz nejsem nejak zvikla a nepripada mi to tam nutny, vzdyt to jsou jenom pismenka*. Psaní bez diakritiky mnozí považují za pohodlnější: *Ten co sem ti psala předtím byl však bez háčků a čárek záměrně, píše se tak fakt mnohem pohodlněji*. Při psaní do ciziny a z ciziny hraje roli technické omezení komunikačního nástroje: *Bude to ale bez hacku a carek, protože Nemecko je smejd-ska zeme a jeste se nezmohla na diakritiku...; ...sakra kde je otaznik, maj tu kapku jinou klavesnici, hele poslu ti prave spanelske „ň“*. *Doufam, ze ti doslo, ne jako ten tvuj pokus o hacky a carky. Ten ti jaksi nevysel. Tak to radsí priste ani nezkousej*.

Kromě výše zmíněných motivací vede pisatele k vynechávání diakritiky i snaha psát rychle a nezdržovat se vyhledáváním kláves (decentralizovaně umístěných a navíc nepřehledně spojujících více grafémů). Akcentace rychlosti a jednoduchosti ovlivňuje zejména vynechávání diakritiky u velkých písmen a také v případech hlásek [d̥], [t̥], [ň], při jejichž psaní je třeba užít kombinaci kláves.

Zrušení diakritiky pisatelé v podstatě nepovažují za prohřešek proti pravopisu ani za nepatřičné gesto vůči adresátovi. Uvolněnost v této oblasti pak podporuje i sníženou citlivost k jiným ustáleným normám psaného textu.

Překlepy: Překlepy, výsledek nesprávných úhozů na klávesnici, jsou v e-mailové korespondenci na rozdíl od ručně psaných dopisů (ale zčásti i na rozdíl např. od strojopisu) velice častým jevem. Jejich přítomnost je dána akcentací rychlosti komunikace, mírou pisatelovy dovednosti psát na klávesnici a v neposlední řadě i nechutí k dodatečným opravám spontánně vznikajících textů. Je paradoxem elektronické komunikace, že možnost jednoduché korekce textů vedla pouze k větší benevolenci při jejich vytváření, ne však k návyku zpětné reflexe chyb.

V sledovaném korpusu se opakovaně vyskytovaly především překlepy související s technikou psaní na počítači. Patří k nim zdvojení grafému vzniklé delším stiskem klávesy: *sillu*; záměna náležitého grafému za jiný, který se nachází na klávesnici v těsné blízkosti: *xhaticka* (chaticka); přidání nepatřičného grafému: *miozna*. Dále vynechání mezery mezi slovy (nejčastěji jsou takto spojeny dvojice slov, z nichž jedno je předložka, spojka nebo krátký tvar slovesný): *vzivote*; nesprávné umístění mezery: *normaln iradny* aj. Specifickým grafickým nedostatkem e-mailových zpráv, který lze charakterizovat také jako překlep, je záměna grafémů y a z zapříčiněná rozdílnou pozicí odpovídajících kláves na české a anglické klávesnici (např.: *ahoj ydeni, tak te chci oblayit par yayitkama*).

Grafické prostředky simulující neverbální komunikaci: Vzhledem k povaze komunikační situace, která přibližuje elektronickou korespondenci mluvenému projevu, má pisatel e-mailů v ještě větší míře nežli pisatel tradiční korespondence potřebu vyjádřit své emoce a postoje jinak než verbálními prostředky. V běžných formách psa-

ného textu slouží k tomuto účelu (především jako náhrada zvukových kvalit mluveného komunikátu) zesílení, podtržení nebo změna písma, vykřičník, otazník apod. Pro počítačovou komunikaci je v takových případech typické příznakové užívání velkých písmen, řetězení grafémů a interpunkčních znamének a jako novum zařazování emotikonů (prostředků napodobujících mimiku).

Velká písmena jsou v elektronické korespondenci na rozdíl od korespondence tradiční v podstatě jedinou možností akcentace určitého výrazu pomocí standardních grafických prostředků. Hojně je tento způsob užíván v kontaktovcích částech e-mailů, tj. v pozdravech a vlastních jménech osob v úvodních a závěrečných formulích, dále může zdůrazňovat réma výpovědi, posílit emocionalitu nebo vyjádřit intenzifikaci výrazu apod. (např.: ... *tak mi nekdy vecer zavolej – treba jak Ti dopadla MATURITA; A mimochodem si MOC mila; Takze: VSECHNO NEJLEPSI!!!*). Poměrně masivní výskyt velkých písmen v těchto specifických funkcích podporuje rozkolísanost jejich užívání podle tradičních pravopisných norem.

Řetězení shodných znaků je v e-mailech umožněno specifickými vlastnostmi klávesnice, která dovoluje na základě delšího stisknutí klávesy utvořit celou řadu stejných znaků. Řetězce grafémů kompenzují intonaci, emocionálně motivovanou kvantitu apod. (např.: ...*mohla bys vytahnout konecne i Silvu neeee? Nazdaaar Kocoure*). Velmi často je řetězení užíváno u citoslovcí (např.: *neamosíš sa to učít z paměti, fuuuu; hlavně je děsná zima – bleee*). Frekventované je také intenzifikační a zdůrazňovací řetězení interpunkčních znamének, zejména vykřičníků nebo otazníků, a to i uprostřed věty (*Desne me to stve, protoze*

bych se strasne rada dostala mezi normalni !!!!!!! lidi).

Emotikony (anglicky též smilies, smilie face, česky smajlíky, ksichtíky apod.), ikonické znaky napodobující lidskou mimiku, které vznikly složením ze znaků ASCII, představují zřejmě nejvýraznější novum grafické stránky elektronické komunikace. Jejich užívání souzní mj. se snahou, která je typická pro elektronickou komunikaci jako celek, totiž vyjadřovat se rychle a s co nejmenší námahou. Emotikon umožňuje stručně (i když poněkud vágně) vyjádřit to, co by se verbálně popisovalo poměrně zdouhavě a obtížně. Emotikony prezentují citové postoje mluvčího, pomáhají navázat a udržet kontakt s adresátem, přispívají k přesnější interpretaci té části verbálního projevu, jíž jsou postponovány. V neposlední řadě jsou užívány ve funkci aktualizací, tj. jako ozvláštňení textu. V sledovaném vzorku e-mailů se emotikony vyskytly ve 13 % textů. Převažovaly základní dva emotikony vyjadřující kladný a záporný pól emocí: :-), :-(. Tyto dva znaky se vyskytly v řadě grafických variant zjednodušujících nebo naopak řetězcích některé stavební prvky. V naprosté většině byly zaznamenány emotikony spojené s emocemi kladnými. Objevovaly se tam, kde by měl v případě přímé komunikace následovat smích nebo pousmání nebo kde chtěl pisatel adresáta užitím emotikonu pouze pozitivně naladit (např. *Už jsem dlouho žádnou tinečačku neviděl, takže se docela těším!:*). V řadě případů sloužily emotikony k vyjádření ironie nebo napomáhaly zmírnit dopad řečeného (např. *Jó a fakt díky za tu přišerně dlouhou mejlovku! to sem ještě nečet ... nemám dost odvahy... :-)*). Často se vyskytovaly také ve spojení s pozdravem na počátku či konci

dopisu (např. *...zkus hned odepsat papapapa líbají tě ČB :o)*), tj. ve funkci čistě kontaktní. Vyjadřování negativních emocí pomocí emotikonu je méně časté než vyjadřování emocí pozitivních. Nejčastěji jde o signalizaci rozhořčení nad neuspokojivou situací týkající se pisatele nebo příjemce zprávy, např.: *Umřu tu bez Tebe a Tvé náruče :-(-; Vam ale ten festival asi prprsi :((*. V našem vzorku nebyl nalezen případ, kdy by byl tento znak užit ke zdůraznění výčitky nebo nespokojenosti pisatele týkající se adresáta, což souvisí s upřednostňováním pozitivní komunikace.

SMS

SMS (Short Message Service, česky textové zprávy, textovky, esemesky) přinesly ještě větší uvolnění tradičních zásad spatých s tvorbou psaného textu nežli e-mailů. „Klasických“ pravopisných chyb (včetně interpunkčních) v nich sice ve srovnání s e-mailů nebyvá více, narůstá však počet překlepů a různých jiných specifických odchylek od ustálené podoby psaného textu. K důvodům patří vedle snahy o rychlost také limitované možnosti média (zpráva je omezena rozsahem 160 znaků, takže pisatel je nucen ke stručnosti, u většiny mobilů zatím nelze užívat diakritiku apod.), dále relativně obtížná tvorba grafemů (nutnost vícečetného stisknutí tlačítek vede k častým překlepům) a v neposlední řadě i cíle komunikace (většina zpráv směřuje pouze ke sdělení jednoduché konkrétní věcné informace nebo k pouhému posílení kontaktu, takže pisatel ještě méně nežli u e-mailů dbá na úpravu textu). Charakter SMS je ovlivněn i tím, že jde o komunikaci typickou především pro pubescenty, resp. adolescenty, což se projevuje v neformálnosti

a také v hravosti s výrazovými prostředky, mj. grafickými.

Překlepy: Nejčastěji se vyskytují překlepy, v nichž je místo správného grafému užit jiný, který je umístěn na stejném tlačítku klávesnice, ale k jehož napsání je třeba odlišný počet stisků.

Velká písmena: Značná část SMS je psána výhradně velkými nebo naopak pouze malými písmeny. Upřednostnění jedné velikosti písma je motivováno tendencí zrychlit a zjednodušit proces psaní. Relativně časté jsou i takové zprávy, které začínají velkým písmenem, ale pokračují malými bez ohledu na členění textu nebo výskyt vlastních jmen (např. *Ahojky zbyndo tak co budeš tam dneska? doufam ze jo protoze ja uz se moc tesim! odepis cauky jezour!*). Zdvořilostní psaní velkého písma u druhé osoby osobních a přivlastňovacích zjmen se v SMS uplatňuje v malé míře. Objevilo se pouze v 8 % sledovaných zpráv.

Mezery: Ve snaze ušetřit místo rezignují někteří pisatelé SMS na vkládání mezer (především mezer za interpunkčními znaménky). Užívání mezer se většinou řídí délkou zprávy. Nejčastěji bývají vynechávány ke konci textu. Specialitou SMS jsou sdělení psaná bez mezer, ve kterých jsou k naznačení hranice mezi slovy použita velká písmena (např. *TakToTiTedaNezavidim.MeProblehlaCestaVPohodeAUzSuNaMisteAPoPapaniVeVlakuJsemSiPovidalSPionyrama.TakAtTiTaCestaUtece*). Tento způsob psaní šetří místo a kromě toho působí jako oživující grafický prvek.

Zkratky: Významným specifikem SMS jsou různé zkratky. Pisatele k jejich používání vede především snaha o úsporu místa a času. Kromě hojné frekvence aktuálního grafického zkracování libovolných slov (např. *Dekuji za pochop.; oranz.*

knihu) a užívání všech běžných iniciálových zkratk, normovaných značek apod. (*MHD, kg, cm*) je pro psaní SMS (a pro elektronickou komunikaci vůbec) typický vznik řady zkratk a zkracovacích postupů nových. SMS k používání zkratk přímo vybízejí, a to nejen proto, že se v nich pisatel snaží ušetřit místo, ale i z toho důvodu, že jejich malá funkční šíře vede ke stereotypnímu vyjadřování, k opakování určitých obrátů, které lze snadno nahradit standardizovanými zkratkami (častá je např. zkratka pro závěrečnou formuli *msf* = měj se fajn). Protože SMS bývají kontextově zapojené a protože nově vznikající zkratky se zejména mezi mladými lidmi velice rychle šíří, neztěžuje užití zkratk srozumitelnost textu.

Velmi často se v SMS vyskytují standardizované i aktuálně vytvořené iniciálové zkratky názvů zemí a měst (např. *CR; HB* = Havlíčkův Brod), ale také např. učebních předmětů apod. Názvy dnů jsou téměř pravidelně kráceny na první slabiku (např.: ... *v pa, so a ne jsou v novem meste 3koncerty*). Iniciálovou zkratkou nebo zkratkovým slovem byly v sledovaném vzorku označovány i samotné textové zprávy (*sms, Sms, SMS; Smska, SMSka*; pro zajímavost srov. i odvozené sloveso ze vzorku e-mailů: *smskněte*). Zvláštním zkracovacím postupem, který zároveň slouží k docílení humorového efektu, je uplatnění periferních grafémů *x* a *q* při napodobení výslovnosti dvou po sobě následujících fonémů *k* a *s*, *k* a *v*, často stojících na hranici slov (např.: *jaxviňa; xvátku; taxi* = tak jsi; *qám; sqele* = skvěle).

Užívání zkratk v SMS (ale i jiných typech elektronické komunikace) je i módní záležitostí. Tento zvyk se rozvinul nejprve v USA, proto je řada ustálených zkratk založena na angličtině.

I v českém prostředí existují celé příručky akronym pocházejících z angličtiny, v sledovaném vzorku SMS jsme však častěji zaznamenali pouze běžnou anglickou zkratku *btw*=by the way. Ve větší frekvenci se vyskytl jiný zkracovací postup, užívaný také zejména na anglických slovech, a to vynechávání vokálů, obvykle ve slovech *pls* = please, *hlp* = help, *thx* = thanks (*Pokud mi nemuzes poradit a vedel by jsi o nekom jinem, pls hlp*).

Tendence ke zkracování může vést až k extrémním případům, kdy je ve zkratkách napsaná celá SMS: *Ah.H.!Ted n. zr. nesh.,tak dek. za nab.,ale nic z t. neb.Ale beh. par mes. vyj. dvoud. kn.,kt. rozh. budu cht.Tak se na tebe pak obr. ab. mi to sehn.,neb.!Douf. ze tomu bud. roz.,mam. js. to mus. prel.! Ale na tv. zpr. se tv. ze jim roz.,takze to nech.:))Prej. prij. zab.:))Br. T. V přepisu: Ahoj Hani! Teď nic zrovna nesháním, tak děkuju za nabídku, ale nic z toho nebude. Ale během pár měsíců vyjde dvoudílná kniha, kterou rozhodně budu chtít. Tak se na tebe pak obrátím, abys mi to sehnala, neboj! Doufám, že tomu budeš rozumět, mamce jsem to musel přeložit! Ale na tvoje zprávy se tváří, že jim rozumí, takže to nechápu. :)) Přeju příjemnou zábavu. :)) Bráška Tom.*

Mísení pravopisných systémů: Také v SMS se objevuje kontaminace českého pravopisného systému se systémy cizími, a to nejčastěji ve funkci aktualizací, protože je to jedna z nemnoha možností prostorově úsporného ozvláštnění textu (např. *Sharka* = Šárka, *Veet* = Vít, *blockovan* = blokován).

Grafická simulace paralingválních a extralingválních prostředků mluvené komunikace: Řetězce shodných grafémů, velká písmena i emotikony se v SMS objevují ve stejných funk-

cích jako v e-mailech (např.: *caaaoooooooo zzzzz-zii; muze byt BOMBASTICKA; SE SKOLOU TO NEPREHANEJ :-)*). V menším rozsahu než v e-mailech se ve zprávách psaných z mobilního telefonu vyskytuje řetězení znaků, protože je technicky náročnější. Naopak častější jsou emotikony (a to v SMS z mobilu i z počítače), které kromě toho, že dobře slouží ke kontaktním účelům (mnohdy na úplném začátku nebo konci SMS nahrazují pozdrav), splňují ještě požadavek vyjadřovací úspornosti. V sledovaném vzorku SMS obsahovala jeden nebo více emotikonů téměř 1/3 zpráv. Zaznamenali jsme 21 různých podob emotikonů, z nichž 18 vyjadřovalo pozitivní emoce a 3 emoce negativní. Emotikony plní v SMS často též funkci interpunkčního znaménka, které nahrazují. Výmluvnost emotikonů a jejich schopnost zastoupit celou výpověď dokládá i SMS tvořená jediným emotikonem – :o).

Závěr

K nejvýraznějším rysům odlišujícím elektronickou korespondenci od tradiční patří zrychlení kontaktu mezi pisatelem a adresátem, které přiblížilo situaci elektronické korespondence (e-mailů a SMS) mluvené konverzaci tváří v tvář. To s sebou přineslo mj. větší vyjadřovací volnost, např. čtenější užívání nespisovných prostředků. Vcelku logicky následovalo nedodržování některých dosud platných zásad psaného projevu, včetně pravopisných pravidel. Posílen byl také význam grafických prostředků simulujících zvukovou a mimickou stránku mluvené komunikace, což přispělo ke změně grafického obrazu psaných textů.

Uživatelé elektronické komunikace upřednostňují rychlost, pohodlnost a spontánnost

psaní na úkor formální korektnosti. Tolerovány jsou překlepy, ztráta diakritiky, vynechávání mezer, nekorektní zkratky, nerozlišování velkých a malých písmen apod., neboť tyto nedostatky nenarušují elementární srozumitelnost sdělení, na niž je kladen největší důraz. Část uvedených prohřešků proti tradičním pravidlům psaných textů je způsobena technickými problémy, které pisatel nedokáže ovlivnit. Objektivní nemožnost uplatnit jednu zásadu (např. užívání diakritiky) posiluje vlašný vztah k dodržování zásad dalších. Tato tendence se lavinovitě šíří, bohužel i za hranice elektronických textů.

Konvencionalizovaná a většinou adresátů tolerovaná „nedbalost“ provázející psaní e-mailů, SMS a jiných elektronických textů vede některé odborníky i laiky k přemítání nad potenciálně tristní budoucností psané formy jazyka. Takové obavy však, doufejme, nejsou na místě. Např. francouzský lingvista Jacques Anis uklidňuje skeptiky poukazem na fakt, že v dějinách psaného jazyka dosud žádná nová technologie nevytlačila předchozí způsoby psaní, pouze je tvořivě doplnila. Za velké pozitivum elektronické komunikace považuje mj. skutečnost, že se dnes její zásluhou mnohem více lidí věnuje tvorbě a čtení psaného textu než kdykoli předtím.⁵

Realitu proměn psaného textu v elektronické komunikaci je asi třeba vzít na vědomí a naučit se tolerovat i její stinné stránky. Vyrovnat se tedy např. s tím, že stejně jako se vývojově transformovalo tradiční sepětí psanost – spisovnost (v tom

smyslu, že v neformálních psaných textech přestala být spisovnost obligatorní), proměňuje se dnes působením elektronických médií relace mezi psanou formou jazyka a normami, které s ní byly dosud spojovány. Jde o trend, který asi nelze zastavit, výuka na školách i společenská sebereflexe by však měly směřovat alespoň k tomu, aby uvolnění dosud platných norem psaného textu zůstalo v elektronické i neelektronické komunikaci omezeno jen na oblast neformálních projevů. (Obtížněji řešitelným problémem než pravopisná a grafická rozkolísanost elektronické komunikace je její – rovněž se šířící – formulační stereotypnost a plochost. To je ale téma na samostatnou studii.)

⁵ Anis, Jacques: *Texte et ordinateur. L'écriture réinventée?* De Boeck & Larquier, Paris – Bruxelles 1998, s. 7.

Mezi paragrafy. Vydavatelům periodického tisku

Václava Jemelková

V průběhu roku 1990 vznikla okamžitá potřeba novelizace tiskového zákona z 60. let, který nevyhovoval nastupujícím změnám v nových společenských podmínkách a potřebám v mediálním prostředí. Některá ustanovení tehdy platného zákona se dostala do přímého rozporu s ústavou či jinými zákony, deklarujícími zaručenou svobodu projevu, slova a tisku. Časově limitovaná novela vyhověla naléhavosti řešení nezbytných změn a odstranila zákonně vytvořené právní překážky bránící svobodnému působení hromadných sdělovacích prostředků.

Komplexní problematiku v přímé návaznosti na demokratický právní řád řeší tiskový zákon, který byl vydán až v roce 2000. Jedná se o základní předpis, upravující vydavatelské podmínky z hlediska práv i povinností, právo na uveřejnění odpovědi a dodatečné sdělení či ochranu zdrojů informací. **Zákon č. 46/2000 Sb., o právech a povinnostech při vydávání periodického tisku a o změně některých dalších zákonů (tiskový zákon)** byl později doplněn zákony č. 302/2000 Sb. a 320/2003 Sb., jejichž ustanovení se týkají pro vydavatele nepodstatných změn, souvisejících především s transformací veřejné správy a kompetencemi nově vzniklých krajských úřadů. (V dalším uvedeném textu si dovoluji pro lepší srozumitelnost místo čísla zákonů a jejich názvů užít obecného výrazu „tiskový zákon“).

Tiskový zákon definuje v úvodu základní pojmy nezbytné pro srozumitelnou a jednoznačnou identifikaci jednotlivých ustanovení.

Definicí **periodického tisku** se zachovává základní charakteristika obecně užívaného pojmu tisk, avšak s vymezením několika základních rysů: jedná se o noviny, časopisy a ostatní tiskoviny vydávané a šířené na území České republiky, jejichž vydávání se opakuje v určitých časových obdobích, nejméně však 2x ročně za podmínky užití stejného názvu, stejného obsahového zaměření a stejné grafické úpravy. Jedním z nejdůležitějších znaků je podmínka veřejného šíření, tj. zpřístupnění předem individuálně neurčenému okruhu osob. Periodické tiskoviny, vylučující se z režimu tiskového zákona, jsou sbírky zákonů, věstníky, úřední tiskoviny a dále periodický tisk vydávaný výlučně pro vnitřní potřebu vydavatele.

Pojmem **vydavatel** se dle tiskového zákona rozumí právnická či fyzická osoba, která se svobodně rozhodne při dodržování zákonných povinností a principů morálních zásad a zvyklostí vydávat periodický tisk. Vydávání je činnost, při které vydavatel zajišťuje obsah, vydání a veřejné šíření na svůj účet a na svou zodpovědnost. Působnost konkrétní osoby (šéfredaktor, členové redakční rady) stanovuje vydavatel vnitřními předpisy, avšak ve smyslu tiskového zákona je odpovědnou osobou vždy vydavatel, ať již jako právnická či fyzická osoba. Odpovědnost vydavatele je omezena v případě uveřejnění reklamy, inzerce, za jejíž obsah a pravdivost údajů nenese zodpovědnost. Vydavatel vydává periodický tisk v režimu živnostenského zákona, ale i např. na základě zřizovací listiny (je-li příspěvkovou organizací), usnesení zastupitelstva obce apod.

Jednou z důležitých povinností, upravených tiskovým zákonem, je povinnost vydavatele uveřejnit v naléhavém veřejném zájmu v návaznosti na zákon č. 110/1998 Sb., o bezpečnosti České republiky, v platném znění, důležité a neodkladné oznámení státního orgánu a orgánu územní samosprávy o nouzovém stavu, o stavu ohrožení a o válečném stavu. Taková informace musí být zveřejněna v nejbližším vydání periodika způsobem graficky zvýrazňujícím a odlišujícím se od ostatního obsahu periodického tisku.

Vydávaný periodický tisk se stává tiskem ve smyslu tiskového zákona, je-li **veřejně šířen**. Tím se rozumí zpřístupnění periodického tisku předem individuálně neurčenému okruhu příjemců. V rámci svazku členů rodiny vydavatele a s ním spjatého okruhu osobních přátel, je-li vydavatel fyzickou osobou, se šíření publikace za veřejné nepovažuje. Obdobným případem může být i vydávání periodického tisku pro předem vymezený okruh uživatelů (spolek, odborné sdružení ap.). Není určující skutečností, zda je periodikum šířeno za úplaty nebo zdarma.

Vydavatel před zahájením vydávání oznámí Ministerstvu kultury ČR, že hodlá vydávat periodický tisk. V oznámení uvede náležitosti taxativně vymezené tiskovým zákonem. Jedná se o pouhé přihlášení do evidence, které je zákonně upraveno tak, aby co nejméně administrativně zatěžovalo vydavatele. Evidence periodického tisku na centrální úrovni je potřebná pro účely statistiky na vnitrostátní i mezinárodní úrovni. Zápis do evidence není totožný s úředně vydaným oprávněním; zápis do evidence, na rozdíl od dřívějšího zpoplatňovaného úředního řízení, tak významně deklaruje prohloubení práva občanů

na svobodné šíření informací. Pouhý zápis do evidence neumožňuje registrujícímu orgánu ani zachytit a ovlivnit vydávání periodického tisku obsahově zaměřeného protiústavně či ohrožujícího demokratický řád lidských práv a základních svobod. Veřejným šířením publikace, jejímž obsahem se vydavatel dopouští hanobení rasy, národa, omezování náboženské svobody, porušování práva na ochranu osobnosti, a nebo porušuje-li práva autorů, se vydavatel vystavuje možnému stíhání za trestný čin podle příslušných ustanovení přestupkového zákona, trestního zákona, občanského zákoníku apod. O pozastavení veřejného šíření, prodeje pak může rozhodnout jedině soud.

Vydavatel je povinen zajistit, aby na každém vydání periodického tisku byly uvedeny údaje, které taxativně vymezuje zákon a nazývá je **povinnými**. Bez jejich uvedení nelze periodickou publikaci veřejně šířit. Kromě názvu periodika musí být uveden údaj o četnosti vydávání, číslo tohoto vydání, místo a den vydání, evidenční číslo periodického tisku přidělené ministerstvem a název vydavatele včetně jeho sídla, v případě fyzické osoby jeho jméno včetně jeho trvalého pobytu. Sídlo vydavatele -právnícké osoby je určeno adresou, kde má právnícká osoba skutečně sídlo (nikoliv sídlo provozovny, není-li totožné). V případě vydavatele – fyzické osoby je míněna trvalým pobytem adresa bydliště. Není na závadu, uvádí-li vydavatel v tzv. tiráži dle vlastního uvážení další technické údaje, např. náklad, cenu periodika, údaj o výrobci, tiskárně, složení redakční rady, kontaktní spojení apod.

S odvoláním na související ustanovení autorského zákona je třeba upozornit na uvádění auto-

ra u publicistických článků, zveřejněných ilustrací, fotografií apod.

Tiskový zákon dále upravuje institut **tzv. povinných výtisků**, jejichž dodání vydavatel bezplatně na svůj náklad zajišťuje zákonem určeným knihovnám. Stát tak garantuje rovnoprávné zpřístupnění domácí produkce periodického tisku. Národní knihovně Praha se odevzdávají 2 ks povinných výtisků, neboť se počítá s jedním výtiskem pro konzervaci a jedním pro bibliografické zpracování. Knihovna Národního muzea v Praze spravuje ojedinělou konzervační sbírku bohemikálních periodik od 17. století až po současnost. Její fondy jsou považovány za nejuplněnější v České republice. Moravská zemská knihovna v Brně plní vzhledem k historické kontinuitě sbírek funkci konzervační a bibliografickou v rámci Moravy. Okruh příjemců povinného výtisku byl rozšířen o krajské knihovny, které dlouhodobě udržují především archivy periodik regionálního a místního významu. Tyto knihovny se však s nárůstem vydávaných periodik potýkají s kapacitními možnostmi skladovacích prostor. Zákonodárce zdůvodňuje v důvodové zprávě k tiskovému zákonu institut povinného výtisku plněním několika základních funkcí, zejména: vytvoření úplné konzervační sbírky národní produkce jako významné součásti kulturního bohatství a paměti národa, dále zajištění procesu úplné a pohotové bibliografické registrace, již zmiňované zajištění univerzální dostupnosti domácí produkce periodik ve vztahu k občanům ČR i ve vztahu k zahraniční v návaznosti na meziknihovní výpůjční systém. Vydavatel povinně odevzdává výtisky oprávněným subjektům:

- Národní knihovna ČR (2 ks)
- Moravská zemská knihovna v Brně

- Knihovna Národního muzea v Praze
- Ministerstvo kultury ČR
- Parlamentní knihovna
- Městská knihovna v Praze
- každá krajská knihovna

Abychom téma vyčerpali, je třeba ještě zmínit, že pro případ neplnění zmiňovaných povinností formuluje zákon sankce, a to diferencovaně podle závažnosti, způsobu porušení povinnosti, doby trvání a následků jednání vydavatele. Věcně příslušným správním orgánem je krajský úřad, který kontrolní činnost i sankční řízení vykonává v rámci výkonu přenesené působnosti. Místní příslušnost krajského úřadu se řídí sídlem vydavatele, popř. místem, kde k porušení povinnosti došlo.

Počínaje rokem 2000 se do našeho právního řádu zavádí pojem „uveřejnění odpovědi“. Jestliže bylo v tisku zveřejněno sdělení obsahující skutkové tvrzení, dotýkající se cti, důležitosti osoby či jejího soukromí, je vydavatel povinen na základě písemné žádosti takové osoby uveřejnit odpověď. Návrh znění odpovědi se musí omezit na skutková tvrzení, kterými se věc uvádí na správnou míru. Zákon tak deklaruje formu ochrany osobnosti – právo na čest a důstojnost a právo na soukromí podle Listiny základních práv a svobod.

Rovněž „dodatečné sdělení“ je pro náš právní řád novodobým pojmem. Je respektováno v řadě evropských zemí jako právo standardní. Jedná se o institut, navazující na zásadu presumpce nevinoty. Odpověď ani dodatečné sdělení vydavatel neuveřejní v případech, kdy by byl takovým sdělením spáchán trestný čin a v případech, že takové sdělení je v rozporu s dobrými mravy.

Povaha činnosti hromadných sdělovacích prostředků vyžaduje, aby byla zákonem garantová-

na „ochrana zdroje a obsahu informací“. Tento institut je právně koncipován jako právo odepřít poskytnutí informace, s jejíž pomocí by mohla být zjištěna totožnost osoby, která informace poskytla. Některé evropské země poskytují v tomto směru mimořádně vysokou právní ochranu důvěryhodnosti zdrojů a informací předaných novinářům. Rozhodnutím Evropského soudu pro lidská práva z r. 1996 byl institut ochrany zdrojů označen za jednu ze základních podmínek svobody tisku.

Související právní normy, o nichž byla zmínka v rámci předkládaných informací k tiskovému zákonu jen velmi okrajově:

- zákon č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání (živnostenský zákon), ve znění pozdějších předpisů
- zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), ve znění pozdějších předpisů

...A úplně na závěr a pro zajímavost: v centrální evidenci periodického tisku je registrováno 524 titulů periodik oznámených vydavateli z Olomouckého kraje.

Kde voní pergamen. Havraní dar

Štěpán Kohout

Havran je pták, pro kterého je i zimní Morava teplým krajem. Název příspěvku má záměrně vyvolat představu hrdelního krákání, v našem městě dobře známého, poněvadž drobná hejna pochmurně vyhlížejících „kavoňů“ jsou tu pravidelnými hosty.

Havran, podobně jako jeho příbuzný krkavec, se latinsky řekne „corvus“ a ve znaku jej měla maďarská rodina Hunyadyů. Nejslavnějším příslušníkem byl uherský král Matyáš Korvín (1443–1490), kterého dobře známe jako nevděčného zloducha, bojujícího v cizáckém žoldu proti Jiřímu z Poděbrad. S málem se rozhodně nespokojil, naopak, toužil ovládat stále větší kus země. Ale ryšavý válečník měl i ušlechtlejší zájmy a v Olomouci jej připomíná několik památek: freska, kamenný reliéf a – co jiného než rukopis.

Kodex CO.330 odpočívá v kapitulní knihovně. Obsahem je pojednání *De re aedificatoria libri X* italského uměnovědce Leona Battisty Albertiho (1404–1472). Původ rukopisu je jasný a nesporný, budínská královská knihovna. Na uherském dvoře, nejen v Budíně, nýbrž i ve Visegrádi a nakonec ve Vídni, pobývali často italští literáti, například historik Antonio Bonfini (1427–1503), anebo Galeotto Marzio (1427–1497), básník, zábavný beletrista, zneuznaný filosof a – což je pro nás důležité – první známý Korvínův knihovník.

Matyáš budoval svou knihovnu prokazatelně již počátkem sedmdesátých let 15. století:

roku 1471 už měl vlastní opisovače, iluminátory a obchodního zástupce v Římě, který mu knihy sháněl. Všechny nebyly zhotoveny na Matyášovu objednávku, nakupoval i „z druhé ruky“, takže se na pultech budínské bibliotéky objevily i rukopisy, zhotovené pro českého krále Václava IV.: do latiny přeložený Ibn Ridvanův arabský komentář k Ptolemaiově astronomii (dnes ve Vídni), *De philosophia mundi* Guillaumea de Conches (v Madridu) a *Encyclopaedia medica* (v Římě).

Autor námi uvedeného spisu, Alberti, se znal s řadou umělců své doby, s Brunelleschim, Donatellem, Masacciem, psal tedy o výtvarném umění, ale i o matematice, literatuře a stavitelství. Neomezoval se na teorii, tvořil romány, skládal dramata, stavěl kostely a paláce. *Deset knih o stavitelství*, dokončených roku 1452, vychází tedy nejen z antických základů, položených slavným Vitruviem († asi 25 př. Kr.), nýbrž i z vlastních praktických zkušeností, nabytých v Rimini, Mantově či Florencii.

Zajímavé je, že v královské knihovně bylo Albertiho Stavitelství zastoupeno hned dvakrát (druhý exemplář mají v Modeně), nadto ještě spis *De architectura* milánského stavitele Antonia Averulina-Filareta (asi 1400 – asi 1469). Zatímco Alberti se věnuje architektuře konkrétních budov světských či církevních, projevuje se Averulino už jako urbanista a navrhuje celé ideální město. Tímto směrem zaměřená literatura se beze sporu hodila mocnému králi, jenž ochromen dnou, těžko už snášel nepohodlí válečných tažení a nepochybně snil o slávě zakladatelské. Jistě by z Budína či Vídne stvořil velkolepé středisko, kdyby mu náhlé rozčilení pro nechutné fíky neukrátilo život.

Smí-li se malé srovnat s velkým, pak si zaslouží zmínku zjištění současného badatele Pavla Kaliny, že Albertiho zásady sloužily jako inspirace staviteli Benediktu Riedovi (1454–1534), jenž pro Vladislava Jagellonského opravoval Pražský hrad a zejména královský palác s mimořádně rozsáhlým Vladislavským sálem (1502).

Pohlédneme-li na kodex, vidíme, že už vazba knihy je pozoruhodná, hnědá useň je zdobena typicky renesančními soustřednými obdélníky, zdobenými ve dvou pásech vegetabilním dekorem. Doprostřed vazač vytlačil kvadrilob – čtyřlíst, vyplněný květinami. Tatáž výzdoba se přesně opakuje ještě na zadní straně vazby, na přední se ale navíc dochovalo zřetelné zlacení, což byla tehdy čerstvá novinka. Nicméně se zdatnému řemeslníkovi také přihodila malá nehoda: při skládání složek přehodil dvě folia. I v luxusní dílně tedy přebýval knihařský šotek, pradědeček dnešního šotka tiskového.

Vzhled vazby napovídá, že místem zrodu byla někdy v letech 1485–1490 italská Florencie a tento předpoklad, vyslovený na první pohled, potvrzují jména písaře a iluminátora. Písařem byl, jak víme z kolofónu (závěrečné poznámky), Francesco da Colle di Val d'Elsa, florentský kněz, písíci úhlednou humanistickou rotundou, takřka shodnou s dnešní tiskařskou antikvou, jejíž čern se na tenkém italském, křídou běleném pergamenu znamenitě vyjímá.

Jméno iluminátora je poznačeno nepatrnými písmeny na přední předsádce knihy: Attavante degli Attavanti (1452–1525), snad nejslavnější a nejznámější miniaturista své doby. Byl dvorním umělcem florentského předáka Lorenza Medicejského (1449–1492), jehož obdařili současníci

CO.330, f 2r – detail (celek viz obálka) znaku Augustina Käsenbrota, pod ním prosvítá znak Korvínův.

Předmětem sporu se stal největší znak, umístěný doprostřed spodního pásu a obklopený poslední dvojicí okřídlených hořků s rohy hojnosti v rukou (to už jistě nejsou amoretí ani putti, takto byl zobrazován řecký bůh vína Bakchus Psilax), nad štítem přidržují korunu.

přídomek Il Magnifico – Nádherný pro mimořádnou podporu a lásku k umění. Attavanteho mistrovskými kusy jsou *Vatikánská bible*, dále sedmisvazková bible pro portugalského krále Jana či *Bruselský misál* – a zrovna ten přišel do Belgie z korvinské knihovny. Pro Matyáše pracoval už jeho učitel Francesco del Chericco († po 1470) a Attavante králi vyzdobil ne méně než 35 knih ze všech dochovaných – kolik dalších zašlo nepřízní věků, si vůbec netroufáme odhadnout.

Jakkoli čekáme bohatou výzdobu, poučení předem o dovednosti malířského mistra, i tak zapůsobí rukopis po otevření překvapujícím

CO.330, f. 18r – iniciálka T(um), rozměry 21 × 19mm.

dojmem. Hned první apertura, tedy rozevřená dvojstrana (f. 1v, 2r) je nádherně ozdobena. Vlevo vidíme mandorlu, ozdobný rámeček ve tvaru zašpičatělého oválu s nápisem „V tomto svazku jsou díla Lva Křtitele o architektuře“. Vnitřní plošky nepravidelně elipsovitých medailonů, připojených k oběma špicím, zdobí královské symboly: drak a studna. Vpravo už začíná vlastní text, ohraničený širokou bordurou, ozdobným okrajem, vyšperkovaným figurální malbou, heraldickou výzdobou a přebohatým vegetabilním dekorem. V rozích jsou kruhové medailony, v každém jedna postava drží stavitelské náčiní, kromě levé horní – ta jen přemýšlí, což je ovšem pro stavitele také důležité. Pátý stavitel, nejspíše sám Alberti, je zachycen v iniciále M s pravítkem, kružítkem a náčrtníkem v rukou. Každá z deseti knih je uvedena bohatě zdobenou iniciálou, malovanou na zlatém ple-

chu a doprovobenou postranní lištou přes celou výšku stránky. Provedení je barevné s převládajícím červeným či modrým rázem, nepravidelně se střídajícím. Lišta je často doprovobena některým ze symbolů královských ctností: sudem, studnou, přesýpacími hodinami a nejčastěji křesadlem. Dvojice královských korun v liště uvozuje knihu osmou je symbolem Haliče, ale také to může být jen obecná alegorie rozmnožení moci.

Samostatné iniciálky zdobí rovněž jednotlivé odstavce textu. Nejsou velké, málokdy přesahují rozměr 2 × 2 cm, ale ani tyto drobné skvosty umělec neošidil. Na zlatém plíšku dokázal vytvořit síť miniaturních ornamentů v červené, modré a zelené barvě. Motivy se často opakují, ale nemůže tomu být jinak, vždyť těchto malých zázraků vytvořil celkem 239!

Pro Attavanteho dílnu je typická heraldická výzdoba titulní strany. Čtyři amoretí drží čtveřici medailonků s přemalovanými symboly Matyášovy říše, znaky zemí se patrně měly nacházet ve třech prázdných štítech uprostřed obou postranních pásů a nahoře: vlevo modrý byl zřejmě nachystán pro Moravu a zlatý vpravo pro Slezsko, v horním stříbrném, obklopeném další dvojicí amoretů, snad měl být rodový znak havrana stojícího na větvičce s prstenem v zobáku. Nevyplněná znaková pole připomínají údaj o sto padesáti rukopisech, pozůstalých v okamžiku Korvínovy smrti ve florentských dílnách v různém stadiu vyhotovení – snad je možné, že naši knihu Matyáš nikdy nespátřil!

Předmětem sporu se stal největší znak, umístěný doprostřed spodního pásu a obklopený poslední dvojicí okřídlených hošíků s rohy hojnosti v rukou (to už jistě nejsou amoretí ani putti, takto byl zobrazován řecký bůh vína Bakchus Psi-

CO.330, f. 94v – iniciála *L* (*ineamenta*), studna je symbolem spolehlivosti.

lax), nad štítem přidržují korunu. Štít je očividně přemalován, původně se tam nacházel Matyášův čtvrcený znak, z něhož ještě prosvítají zbytky čtvrtiny arpádovské (pruhu), uherské (patriarší kříž na trojvrší) a české (lev), dalmatská čtvrtina spolu se středovým štítkem s havranem zanikla. Dnes je na jejich místě v červeném štítě černý vlk, vystupující ze zlatého trojvrší. Maďari až donedávna předpokládali, že je to erb někoho z rodu Zápolských, nejspíše uherského krále Jana (1487–1540) či jeho syna Jana Zikmunda (1540–1571), kteří měli znak takřka totožný, jenom vlk hleděl na opačnou stranu, heraldicky vpravo (z hlediska štítonoše), a byl doplněn symbolem hvězdy a půlměsíce. Komu tedy skutečně znak patřil?

Čeští badatelé, především olomoucký historik Jan Bistřický, soudili, že znají přesnější odpověď: stejný znak užíval humanisticky laděný notář Jan Šlechta ze Všehrd (1466–1525), jenž hrál v letech 1490–1504 významnou úlohu v budínské kanceláři krále Vladislava Jagellonského. Král se mu za služby bohatě odměnil a nebylo důvodu, proč by mu nevěnoval i jeden svazek z knihovny, v níž prý jeho rádce často studoval.

O knihovnu ostatně tenkrát už nebylo dobře postaráno, a když přední český humanista a dvakrát marně zvolený olomoucký biskup Bohuslav Hasištejnský z Lobkovic prosil Šlechtu o přímělu u krále, aby mu věnoval Plutarchovy Životopisy, odůvodnil to tím, že se u něj bude mít kniha mnohem lépe než v Budíně, kde leží v prachu, špíně a žerou ji červi.

Jan Šlechta ke svému rodu a erbů přijal mimo jiné i Augustina (1467–1513), syna olomouckého kožešníka Jiljího Käsenbrota. Spolu sloužili králi v Budíně, měli i společné literární záliby. Augustin

také miloval knihy a sbíral starožitnosti. Vzhledem ke svým vysokým stykům si tedy mohl snadno náš rukopis opatřit. Roku 1511 odešel od dvora a vrátil se do Olomouce, kde byl už roku 1494 členem a o čtyři léta později proboštem kapituly. Jeho dům byl prý nádherně zařízen a knihovnu měl velebnou. V závěti ji odkázal kapitule, čímž se vysvětluje přítomnost kodexu v regálech zemského archivu, stejně tak jako přítomnost i jiných titulů, prošlých Augustinovým rukama: CO.306 (Callimachus: *Historia regis Vladislai*), CO.360 (P. Statius: *Thebais*), BCO.110 (*Lucumbratiunculae*) a nakonec CO.154 (sborník děl G. Marzia a dalších italských humanistů).

Ale poněvadž oba přátelé užívali totožná znamení, stále nic nedokazuje, že Augustin knihu opravdu vlastnil: po jeho smrti psal Šlechta olomouckému biskupu Stanislavu Thurzovi, jestli by mu nemohl vrátit knihy, jež si od něj Augustin půjčil. Biskup sice ochotně přislíbil, ale zrovna tento svazek mohl uniknout pozornosti. Naštěstí nezůstal utajen ještě jeden náznak: na foliích 34r a 67v jsou poznámky Augustinovou rukou. Patřila tedy kniha jemu – nepředpokládáme, že by byl tak nestydatý a čmáral do cizích knih.

Další rukopis dříve Korvínův, nyní s Käsenbrotovým znakem, má Vatikánská knihovna, jsou to klasické Suetoniovy životopisy římských císařů *De XII. caesaribus*. Až na Moravu sahal ostatně také nepřímý vliv korvinského stylu knižní malby, jak

ukazuje ozdobná lišta titulního listu a řada detailů výzdoby louckého graduálu (1499), uloženého v olomoucké Vědecké knihovně (M IV 1).

Matyášova knihovna dosáhla vrcholu v osmdesátých letech 15. století, kdy byl jejím správcem Taddeo Ugoletto (1448–asi 1513). Nakonec čítala snad až dva a půl tisíce rukopisných svazků, z nichž se dodnes dochovala necelá desetina (přesně 233 kusů), rozsetá po všech koutech Evropy, ba i Ameriky: samozřejmě v Budapešti (52), ale přirozeně také ve Vídni (39), Florencii (32) a v dalších čtyřiceti třech městech včetně Prahy a Olomouce.

Nejtěžší a málem poslední ranou knihovně bylo dobytí Budína Turky. Nechci nikoho navádět k napodobování, dá se ovšem říci, že kdo si před rokem 1526 z tehdy již zaprášených regálů něco odnesl, vykonal záslužný skutek.

Za našich dní si umíme památek lépe vážit. V srpnu 2005 přistála na mém stole obálka s hlavičkou Maďarské národní knihovny: ředitel István Monók s potěšením oznamuje, že Mezinárodní poradní komise UNESCO zařadila na svém zasedání v červnu téhož roku knihovnu Matyáše Korvína do seznamu světového kulturního dědictví, a poněvadž náš archiv uchovává jeden její střípek, padá i na něj nepatrný odlesk slávy. A známý čestný sloup Nejsvětější Trojice na olomouckém náměstí má svůj – trochu jinak, ale ne méně – okouzlující protějšek.

Nad Tatrou sa blýska, hromy divo bijú,

Roman Giebisch

...zastavme ich, bratia, veď sa ony stratia... Hromy se na našem studijním zájezdu po slovenských knihovnách opravdu vytratily a čeští knihovníci se díky dlouholetému a bezproblémovému soužití se Slováky stále ještě pod Tatrami cítí jako doma. Hlavně pro tu příjemnou atmosféru a nepřerušená přátelství se slovenskými kolegy byla pro zájezd Sdružení knihovníků a informačních pracovníků Moravskoslezského a Olomouckého kraje vybrána tato krásná země. Koncem letošního dubna se vydal náš autobus 28. dubna po trase Opava – Olomouc – Přerov – Nový Jičín – Frýdek-Místek – Třinec až ku slovenským hranicím.

První slovenskou knihovnou, kterou jsme navštívili, byla Krajská knižnica v Žilíně. Knihovna je příspěvkovou organizací kraje a působí jako kulturní, informační, vědecká a vzdělávací instituce, která poskytuje v rámci své územní působnosti neomezený přístup k informacím všem uživatelům. Knihovna zpřístupňuje svým 15 000 uživatelům více než 300 000 svazků dokumentů. Centrální budova knihovny a jejích deset poboček rozestetých po celé Žilíně obslouží ročně téměř 270 000 návštěvníků. V této knihovně byla na jaře roku 2007 otevřena další pobočka Britského centra BRITISH COUNCIL. Pro příznivce anglické literatury a anglického jazyka připravuje knihovna pravidelná setkání v rámci Readers group. Tyto čtenářské kluby se konají jednou měsíčně a zájemci v nich diskutují o přečteném díle pod vedením zkušených lektorů.

Největší úspěch u českých výletníků měl literární parčík žilinské knihovny, který vidíte na připojené fotografii. V horkých jarních a letních dnech slouží toto místo pro oddech, učí se zde studenti přílehlého gymnázia a knihovna tady pořádá stovky zajímavých akcí pro své čtenáře. Ředitelka knihovny Mgr. Katarína Šušoliaková nás seznámila s činností všech oddělení díky výborné prezentaci v PowerPointu. Vedle klasických knihovnických služeb nabízí knihovna multimediální počítačovou učebnu pro výuku práce s IT pro veřejnost a zajímavé je především specializované pracoviště knihovny pro nevidomé a slabozraké. Těmto uživatelům slouží bohatá zvuková knihovna a PC vybavené programy MAGIC a JAWS, které umožňují zvětšovat

Žilinský literární parčík

výstupy z internetu na obrazovce a doplňují je hlasovým komentářem.

Žilinská knihovna rozvíjí také zahraniční spolupráci s knihovníky v jiných zemích a její partnerskou knihovnou v Česku je Městská knihovna Frýdek-Místek z našeho regionu. Regionální, kulturní a společenský život v Žilině mapuje úsek regionální bibliografie žilinské knihovny, který buduje regionálně zaměřené bio a foto kartotéky osobností, kartotéky událostí a regionálních organizací a kartotéky obcí a měst okresu Žilina a Bytča. Jako odpovědného redaktora časopisu KROK mne pochopitelně zaujala rozsáhlá publikační činnost knihovny. Vedle jedinečných personálních bibliografií významných osobností nejen slovenského kulturního života (F. D. Ruppelt, L. Altus, I. Hálek, B. Lenčová...) vydala žilinská knihovna sborník příspěvků odborného semináře konaného na počest básníka a překladatele Jána Frátrika. Vedle pravidelně vydávaného Kalendária, výročí literárních osobností okresu Žilina a Bytča, je určitě atraktivní publikací Putování po hradech v okolí Žiliny.

Po exkurzi v žilinské knihovně se většina účastníků zájezdu věnovala historickým památkám Žiliny a v odpoledních hodinách byl naplánován odjezd do Popradu, kde bylo zajištěno ubytování. Poprad nabídnul našim cestovatelům pravý ráj na zemi v podobě moderního aquaparku s názvem AquaCity Poprad. Vnitřní i venkovní bazény naplněné termální vodou a další atrakce většinu účastníků nadchnuly. Bazén Blue Diamond s horkou vodou a terapeutickými a geotermálními účinky si milé kolegyně po několika chvílích samy nazvaly „slepičí vývar“. My, kteří jsme si zapomněli vzít plavky, jsme shlédli v žilinském divadle vynikající

Krajská knižnica v Žiline

představení Tiso o životě bývalého kontroverzního slovenského prezidenta, kterého úžasným způsobem ztvárnil Marián Labuda.

V neděli chodí správný křesťan na mši do kostela, a tak knihovníci na našem zájezdě navštívili v neděli alespoň bývalý kartuziánský klášter založený roku 1307 Kokošem z Brezovic. Národní kulturní památku Červený kláštor obývali mnichové kartuziánského a kamaldulského řádu ve dvou etapách. V letech 1320 – 1563 byl Červený kláštor, do poloviny 17. století označován jako Lechnický kláštor, kartuziánským klášterem. Pro knihovníky je zajímavé, že se tento řád věnoval primárně opisování knih a tak zde vznikla celá řada vzácných rukopisů. Tento řád byl proslavený také nejpřísnějším asketickým způsobem života a podporou polských i maďarských panovníků od kterých získal celou řadu výsad – právo rybolovu, právo vaření piva, soudní pravomoci apod. Po dlouhém období úpadku byl v roce 1563 kartu-

ziánský klášter rozhodnutím krále Ferdinanda I. zrušen.

V letech 1711–1782 získali tento klášter pro svoji činnost kamaldulové darem od nitranského biskupa Ladislava Maťašovského. Kamaldulové žili jako kartuziáni poustevnickým způsobem života, ale věnovali se i praktickým problémům - léčení nemocných, pěstování léčivých rostlin, a roku 1754 zde založili lékárnou, která se proslavila v širokém okolí. Bohužel díky reformám Josefa II. byl i tento klášter roku 1782 zrušen a jeho vybavení bylo rozprodáno. Významná barokní knihovna byla odvezena do Budapešti a další zařízení bylo odprodáno do Polska. Roku 1820 věnoval císař klášter biskupství v Prešově a po druhé světové válce připadl klášter státu, který zde vybudoval muzeum. A víte, proč se této památce říká Červený kláštor? Jde o lidové pojmenování, protože římsy kostela i přilehlých kaplí byly původně z červených neomítnutých cihel.

V muzeu Červený kláštor nás Olomoučany zaujala mapa kartuziánských klášterů, kterých bylo velké množství v celé Evropě. Nemohu si odpustit malé odbočení - i v Dolanech u Olomouce stával významný kartuziánský klášter, bohužel jeho osud je mnohem smutnější než osud slovenské památky. Stav pozůstatků někdejšího kartuziánského kláštera, zvaného Kartouzka, se podle olomouckých památkářů neustále zhoršuje. Kartuziánský klášter u Olomouce, založený roku 1388, byl v minulosti dobyt husity, ti si z něj udělali vojenský opěrný bod, ale následně jej město odprodali za 600 zlatých. Roku 1425 byla Kartouzka kvůli bezpečnosti města Olomoučany rozbořena. Vykopávky kartuziánského kláštera v Dolanech zůstaly díky rozsáhlému archeologic-

kému průzkumu v 70. letech 20. století odkryty, návštěvníci si odnášejí mnohé kameny a zdi hrozí zhroutilím. Odborníci se shodli, že zachránit památku může její zasypaní, ale k této operaci chybějí finanční prostředky.

Ale zpátky na Slovensko. Odborný program našeho studijního pobytu pokračoval v pondělí návštěvou dvou krásných knihoven v Kežmaroku. Roku 1985 bylo vyhlášeno národní kulturní památkou Evangelické lyceum v Kežmaroku, jedna z největších historických školních knihoven ve střední Evropě. První písemné zmínky pocházejí z roku 1383–1392. Historická budova lycea pochází z let 1774–1776 a obsahuje přes 150 000 svazků ze všech oborů a mnoha světových jazyků. Knihovna vlastní 55 prvotisků, 3000 svazků ze 16. století, 6000 historických svazků vytištěných na území Slovenska apod. Dnešní podobu získala budova v 19. století dostavbou prvního a druhého patra. V letech 1787–1852 vznikly při osmiletém gymnáziu akademické třídy s katedrou filozofie, práva a teologie a škola se tak změnila na lyceum. Tuto školu a školní knihovnu navštěvovali slavní slovenští i zahraniční básníci, spisovatelé a vědci. Mezi nejvýznamnější osobnosti patřili: P. J. Šafařík, S. a J. Chalupka, J. Král, P. O. Hviezdoslav, M. Kukučín, J. Jesenský, M. Rázus, I. Stodola, malíři P. Bohúň, L. Medňanský, mnozí lékaři, historici, fyzici, matematici a další.

Výjimečným zážitkem byla pro všechny účastníky zájezdu návštěva dřevěného evangelického kostela v Kežmaroku z roku 1687, i když dnešní podobu získal až v roce 1717. Na stavbu kostela přispěli evangelíci z celé severní Evropy. Švédský i dánský král v té době uspořádali ve svých zemích sbírku na stavbu kostela v Kežmaroku.

Při stavbě kostela pomáhali švédští mořeplavci a zanechali po sobě památku – strop interiéru připomíná palubu lodi a okna jsou kulatá. Celá stavba kostela je dřevěná a je vyroben z červeného smrku bez použití kovových materiálů. Kostel má půdorys rovnoramenného řeckého kříže a jeho stavitelem byl Juraj Müttermann z Popradu. Oltář zhotovil Ján Lerch z Kežmaroku a jeho ústředním motivem je Kalvárie. Před oltářem stojí na podstavci kamenná křtitelnice s měděným víkem z roku 1690. Jedinou kamennou částí kostela je sakristie, která se skládá ze dvou částí a na její výrobu bylo použito i dřevo z původní renesanční hospody z roku 1593. Varhany tohoto kostela vytvořil v roce 1717 Vavrinec Čajkovský z Levoče a tento nástroj patří k nejstarším a nejcennějším funkčním varhanám svého druhu na území Slovenska. I tato památka byl v roce 1985 prohlášena za národní kulturní památku. O tento krásný kostel i vedlejší významné lyceum se starají slovenští evangelíci.

Poslední zastávkou našeho zájezdu byla exkurze v Mestskej knižnici Kežmarok. Tato univerzální veřejná knihovna nabízí svým téměř 4 000 uživatelům cca 50 000 svazků a roční výpůjčky dosahují téměř 100 000. Knihovna sídlí od roku 1945 v nádherném barokním paláci v centru města. Kolegyně knihovnice nám připravily vřelé uvítání s prohlídkou knihovny, která iniciuje vedle klasických knihovnicko-informačních služeb i celou řadu zajímavých akcí. Knihovna nabízí hodiny informační výchovy pro mateřské, základní, střední školy i střední odborná učiliště. Pro mateřské školy pořádá čtení pohádek na pokračování a všem typům škol připravuje nejen besedy o spisovate-

Mestská knižnica Kežmarok

lich, ale celou plejádu především regionálních autorů zve na besedy do knihovny.

Velmi pěkné bylo loučení v Kežmaroku, na parkoviště našeho autobusu nás přišli pozdravit kolegové z Okresné knižnice Dávida Gutgesela v Bardejově. Dlouholetou partnerskou knihovnou této knihovny byla Městská knihovna v Přerově z našeho regionu a náš regionální výbor SKIP již jednou studijní zájezd do této knihovny připravil. Kdo se této vynikající akce zúčastnil, nemůže na ni zapomenout. Přivítání slovenských kolegů bylo srdečné a velmi příjemné. Připravili pro nás tak bohatý kulturní i společenský program v krásném městě Bardejov, na který se nezapomíná. Pozvání do Bardejova paní ředitelky Knižnice Dávida Gutgesela v Bardejove Mgr. Ludmily Jászayové nelze odolat, a tak se již můžeme všichni těšit na studijní zájezd SKIP 10 v roce 2008.

„Celé Česko čte dětem“, v Záhoranu také v knihovnách

Lýdie Trlifajová

V poslední době nás čím dál víc trápí nezáměr dětí a mládeže o čtení. Televize a počítačové hry vítězí na celé čáře před knihou. Je to všeobecný problém, ale i tyto problémy jsou od toho, aby se řešily. Nepomůže jen konstatovat holou skutečnost, je třeba každého rozumného člověka, který je ochoten podle svých možností pomoci.

Velmi nás oslovila prezentace akce „Celé Česko čte dětem“. Zmobilizovali jsme tedy své síly a k tomuto hnutí se připojili. Možná je to jen jako kapka v moři – ale kapička ke kapičce... znáte to.

Podářilo se nám spojit síly – Středisková knihovna Všechnovice a mikroregion Záhoran a společně jsme vypracovali návrh, jak vše zorganizovat. Vstříc nám vyšli všichni starostové a dobrovolní knihovníci v příslušných obcích. A tak se v letošním roce postupně začalo číst v každé naší

knihovně. Někde jen jednou za měsíc, někde dvakrát a někde i každý týden. Někdy přišly jen dvě nebo tři děti a někdy i dvacet. Většinou se jednalo o příjemné posezení u čaje a bábovky, nebo jen sušenek či jiného pamlsku, a hlavním aktérem byla knížka a osoba, která všem nahlas z té knížky četla. Děti se ztišily a poslouchaly člověka, kterého dříve jen potkávaly na ulici. Najednou jim připadal jako jejich blízký kamarád.

První a závěrečnou akci (31. ledna a 31. května) jsme udělali ve slavnostnějším hávu – první s krásným dortem vyzdobeným marcipánovým logem kampaně „Celé Česko čte dětem“ a na závěr, kdy pro změnu četly děti dospělým, byli zase obdarováni drobnými dárky všichni účastníci. Zůstal příjemný pocit z dobře investovaného času a námahy, a až nabere nové síly, chtěli bychom za nějakou dobu opět pokračovat.

Mládí se činí, stáří žasne

Jaroslava Biolková

Ve dnech 20.–22. června 2007 se uskutečnila v Olomouci již 6. valná hromada Svazu knihovníků a informačních pracovníků ČR (dále SKIP). Její součástí byla i odborná konference KNIHOVNY.CZ – od internetu ke čtenářství.

Knihovníci z celé republiky přijali pozvání výkonného výboru (dále VV) SKIP a Vědecké knihovny v Olomouci a přijeli do tohoto krásného krajského města. Společně s nimi přijeli i zahraniční hosté – představitelé knihovnických spolků z Francie, Německa, Rakouska a Slovenska. Konference se aktivně zúčastnili i zástupci Univerzity Palackého v Olomouci, Ostravské univerzity v Ostravě, Karlovy univerzity v Praze, Slezské univerzity v Opavě a hlavního partnera konference firmy 3M Česko, spol. s r.o.

Valná hromada proběhla v klidném a pohodovém ovzduší. Předseda výkonného výboru SKIP Vít Richter přednesl výroční zprávu, ve které zhodnotil činnost naší organizace za uplynulé tři roky. Uvedl velké množství akcí skvělých, nápaditých a výjimečných, kde člověk jen žasne, co knihovníci dokáží nejen vymyslet, ale i realizovat. A vedle toho systematická práce členů nejen výkonného výboru, ale i v jednotlivých regionech. Prosazují změny v činnosti knihoven, hledají cesty k představitelům státní moci i samosprávy a přesvědčují je o důležitosti knihoven v současné společnosti. Je toho hodně, co SKIP vykonal, co dělá a úkoly, které si stanovuje, jsou nemalé. Stačilo jen pozorně poslouchat nebo si přečíst materiály, které všichni účastníci měli k dispozici. Je

až s podivem, co vše se podařilo v nejrůznějších oblastech prosadit – uskutečňují se věci, o kterých se nám nejstarším ani nesnilo.

Diskuze nebyla obsáhlá, řada přítomných čekala na vhodnou příležitost, jiní považovali svůj příspěvek za málo důležitý. Mezi váhajícími jsem byla i já, proto jsem přistoupila na nabídku napsat tento článek. Chtěla jsem vyjádřit svůj obdiv nad prací našeho svazu a nad velkým množstvím stále ještě nadšených a obětavých pěti knihovníků. Měla jsem radost i z účasti do knihovnic z našeho okresu, které zcela dobrovolně a z vlastního zájmu vstoupily před léty do SKIP a prokázaly tak svůj vztah k profesi, kterou vykonávají. Chtěla jsem i poděkovat za setkání knihovnických seniorů, které pro nás zorganizovala Městská knihovna v Lipníku nad Bečvou a Knihovna Kroměřížska za podpory VV SKIP. Letos se koná setkání v Pelhřimově a s mnoha přítomnými seniory v Olomouci jsme si přiznali, jak moc se těšíme. Dny, které společně prožijeme, jsou návratem k naší mladosti, máme možnost seznámit se s novinkami v oboru a zavzpomínat na ty, kteří již nejsou mezi námi. Přítomní mladší kolegové se o nás moc pěkně starají a mají radost společně s námi z našich hostů. Přivítali jsme mezi sebou představitele místní samosprávy, zástupce krajského úřadu, ředitelky krajských knihoven, předsedu a jednatelku VV SKIP, generálního ředitele Národní knihovny ČR, zástupce tisku, televize, pracovníky vědeckých knihoven. Byla jsem nadšená a za vše děkuji nejen uvedeným

knihovnám, VV, ale prostě všem, kteří nás starší ještě neodepsali.

Proběhly volby do VV a dozorčí komise, nejvyšší počet hlasů získali Vít Richter a Zlata Houšková z Prahy a hned za nimi se umístil Olomoučan Roman Giebisch. Gratuluji! Předsedou byl opět zvolen Vít Richter.

Večer čekal účastníky doprovodný program. Výběr nebyl rozhodně jednoduchý, protože bylo možno navštívit: Moravské divadlo v Olomouci, Arcidiecézní muzeum, přednášku o archeologických výzkumech a zajímavostech Olomouckého kraje ve Vědecké knihovně, farní kostel sv. Mořice s ukázkou největších varhan střední Evropy s hudebními ukázkami prof. Antonína Schindlera nebo absolvovat procházku Olomoucí po stopách známé knihy Olomoucké hospody, zájezdní hostince, hotely, vinárny a kavárny v minulosti od Miloslava Čermáka. Já jsem si vybrala kostel sv. Mořice a byla jsem nadšená. Z vyprávění dalších účastníků jsem se ujistila, že rovněž všechny ostatní programy byly výborné.

Jednání knihovníků pokračovalo druhý den konferencí na téma Od internetu ke čtenářství. Úvodní slovo přednesl náměstek ministra kultury Adolf Toman, který své vystoupení doplnil vzpomínkami na svůj vztah ke knize v dětství a zdůraznil význam knihy v celém lidském životě. Následovalo přivítání účastníků prvním náměstkem hejtmana Olomouckého kraje Pavlem Horákem, na které navázala prorektorka Univerzity Palackého v Olomouci Ludmila Lochmanová. Vyzvedla význam Univerzity ve vztahu k regionu a její podíl v historii kraje a nezapomněla připomenout, že bez knihovny si funkci Univerzity nikdo neumí představit.

Mimořádnou pozornost získal svým vystoupením generální ředitel Národní knihovny ČR Vlastimil Ježek. Hovořil nejen o nové budově Národní knihovny a problémech kolem ní, ale i o marketingu a public relations v knihovnách, které uvedl slovy „Dobré služby jsou základem, ale lidé o nich musí vědět“.

Další jednání probíhalo ve třech sekcích, z nichž asi největší účast měla sekce vedená Zlatou Houškovou na téma Četba, čtenářství, čtenáři. Dané téma mě vždy zajímalo, Zlatě Houškové fandím už dlouhou řadu let, a tak bylo pro mne samozřejmé, že jsem zůstala. Jednání mi přineslo mnoho zajímavých novinek a často potvrdilo staré pravdy. Opět jsem obdivovala knihovnice, co dokázaly v době, kdy se iniciativa a aktivita hodnotí spíše negativně a je leckde i potlačována. Stále existují lidé, kterým nejsou lhostejné cizí děti, věnují jim svůj volný čas a nápady a dělají vše pro to, aby četba měla v jejich životě nenahraditelné místo. Zajímavé byly i závěry výzkumu čtenářství, které byly prováděny na Ostravské univerzitě a na Slezské univerzitě v Opavě. Přítomné zaujalo i vystoupení paní Deirdre MacBean, zástupkyně hlavního partnera konference 3M Česko, s.r.o., která plynulou češtinou mluvila o zapojení její firmy do akce Kamarádka knihovna. Velký ohlas sklídila i Zdeňka Daňková s akcí Když město Šumperk čte.

Hlavní večerní akcí bylo předání Cen českých knihovníků 2007 ve slavnostním sále Kláštera Hradisko v Olomouci. Ani silný liják s bouřkou neodradil účastníky olomouckého jednání od návštěvy této akce. Kdo přišel, rozhodně nelitoval. Prostředí bylo nádherné, kulturní program oslovil všechny v sále a samotné předávání cen

je vždy nezapomenutelný zážitek. Byli jsme rádi, že mezi pěti významnými byla i členka našeho regionálního výboru Dana Kochová z havířovské knihovny. Její aktivita na úseku Klubu dětských knihoven, mezi jehož zakládající členy patří, je naprosto mimořádná. Potěšilo nás i předání nádherné kytice ředitelce Vědecké knihovny v Olomouci Haně Študentové předsedou VV SKIP. Ten vyslovil velké poděkování za bezchybnou organizaci jednání nejen jí, ale celému organizačnímu štábu v čele s Romanem Giebischem.

Poslední den byl věnován jednáním ve dvou odborných sekcích a současně byly připraveny exkurze do knihoven: Knihovna města Olomouce,

Vědecká knihovna, Knihovna Univerzity Palackého a Cyrilometodějská fakulta.

Kolem poledne bylo již moderní Regionální centrum Krajského úřadu Olomouckého kraje, kde se celé jednání konalo, připraveno na běžný provoz. Knihovníci se rozjeli do celé republiky, aby ve svých domovech a knihovnách vyprávěli o našem setkání, o krásném městě Olomouci a výborné organizaci. Všichni si jistě odváželi pocit sounáležitosti k velké knihovnické rodině a vědomí, že do té báječné party patří. Ať už mladí, starší nebo nejstarší. Bylo nám všem dobře. Řečeno s básníkem – no nedivte se, prosím vás, v takové krásné společnosti.

Publikace VESNICE ROKU Olomouckého kraje v Programu Obnovy venkova

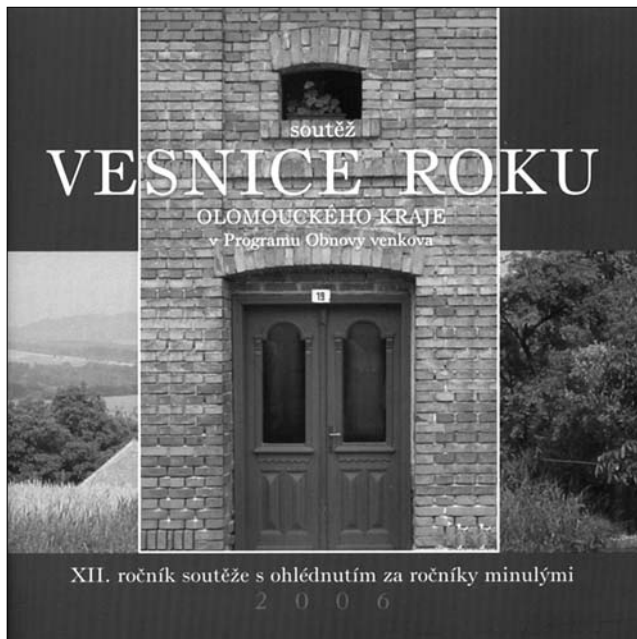
Roman Giebisch

Spolek pro obnovu venkova Olomouckého kraje vydal v tomto roce krásnou publikaci plnou vynikajících fotografií, která se ohlíží za uplynulými dvanácti ročníky soutěže Vesnice roku Olomouckého kraje. Olomoucký kraj v roce 2007 vyhlásil již čtvrtým rokem Program obnovy venkova Olomouckého kraje, který se snaží podporovat rozvojové aktivity našich obcí a zkvalitňovat život na venkově všem jeho obyvatelům. Autor této výpravné publikace Ing. Jaroslav Brzák se vrací k předchozím dvanácti ročníkům soutěže Vesnice roku a čtenářům představuje vítěze a oceněné obce loňského ročníku a všechny ostatní obce Olomouckého kraje, které se kdy této soutěže zúčastnily.

Publikace má sloužit nejen k propagaci venkova Olomouckého kraje, ale má být především motivací pro všechny, kteří na venkově žijí, nebo se pro tuto možnost právě rozhodují. Dnešní hektická doba mnoha našim obyvatelům odkrývá kořeny k jejich rodištím, domovům a ke krásné krajině a přírodě. Všichni autoři chtějí přesvědčit a utvrdit čtenáře, že život na venkově nabízí lidem obrovské možnosti a stává se stále vyhledávanějším domovem nás i našich potomků.

I v roce 2007 byla činnost hodnotící komise velmi složitá a výběr z téměř třiceti přihlášených obcí byl náročný. Musíme na tomto místě pográtulovat vítězné obci Vesnice roku 2007 – obci Rouské na Přerovsku. Jako každým rokem hodnotila členka hodnotící komise RNDr. Lenka Prucková - Knihovnu roku 2007 v Olomouckém kraji. V tomto roce blahopřejeme Místní knihovně Všechnovice a vynikající kolegyni Lýdii Trlifajové.

Nejkrásnější české knihy roku 2006

Helena Stejskalová

Letní refektář Strahovského kláštera v Praze se stal 25. dubna dějištěm vyhlášení 42. ročníku Nejkrásnější knihy. Do soutěže přihlásilo 107 vydavatelů celkem 196 knih. Do užšího výběru postoupilo 54 knih, z nichž bylo vybráno 18 vítězných. Počet zúčastněných nakladatelů i přihlášených knih je již po několik let stabilní. Pořadatelé pravidelně oslovují více než 800 nakladatelů, ovšem přihlásí se jich mnohem méně. Soutěžní knihy jsou zlomkem současné knižní produkce. Přesto jde o zlomek reprezentativní, neboť je vybranou ukázkou kvalitní produkce. Soutěž o nejkrásnější knihu samozřejmě nevyovídá o kvalitě masové produkce knih u nás, je však metou, k níž směřují nakladatelé, kteří přípravě a výrobě knihy věnují patřičnou péči a pro něž je kniha spíše artefaktem a osobním zájmem než technickým výrobkem.

Polygrafické zpracování knih je na vysoké úrovni. Ohlédneme-li se několik let nazpět, technická komise, která při hodnocení nejkrásnějších knih posuzuje kvalitu tisku a dokončovacích zpracování, vyrazuje kvůli technickým nedostatkům již jenom velmi málo publikací. Mnohé knihy vyrobené u nás snesou i to nejpřísnější porovnání se zahraničím.

Pavla Petrová, členka Direktorია soutěže a ředitelka odboru umění a knihoven Ministerstva kultury ČR (MK ČR), na tiskové konferenci připomněla, že české knihy jsou pravidelně oceňovány i v mezinárodních soutěžích. Nejčerstvějším důkazem je ocenění knihy Czech 100 Design Icons autorů Terezy Bruthansové a Jana Králíč-

ka v rámci prestižní soutěže Nejkrásnějších knih světa. V minulém roce se tato kniha v české soutěži umístila na druhém místě v kategorii Knihy o výtvarném umění a obrazové publikace.

Tradičně již mnoho let jsou ze strany hodnotící poroty soutěže slyšet nářky na nevyhovující úroveň v kategorii učebnic a ostatních didaktických pomůcek. Tento trend je bohužel viditelný i v porovnání se zahraničím. Ministerstvo kultury ČR jakožto vyhlášovatel soutěže se snaží v tomto směru zintenzívnit spolupráci s Ministerstvem školství ČR, konkrétní výsledky však zatím nejsou patrné. Za určitý pozitivní signál je možné považovat skutečnost, že v letošním roce byly uděleny všechny tři ceny, což v minulých letech nebyvalo zvykem. Oceněné publikace v této kategorii svojí kvalitou výrazně převýšily ostatní tituly, a tak mohou být právem dobrým příkladem pro ostatní nakladatele vydávající učebnice.

Potěšující je i udělení všech tří cen v kategorii Literatura pro děti a mládež, neboť ani v této kategorii nebyla v minulých letech situace příliš dobrá, a to navzdory velmi silné tradici, kterou u nás kvalitní dětská kniha má. Nakladatelů, kteří věnují dětské knize systematickou péči, je však bohužel málo. Pozitivním příkladem současné produkce knih pro děti je např. nakladatelství Baobab.

Vysoce stabilní kvalitu vykazují kategorie Knihy o výtvarném umění, obrazové a fotografické publikace. Fotografické publikace zde tvoří třetinu celkového počtu a často prorůstají s kategorií katalogů. Je proto i otázkou k diskusi, zda

nevytvořit samostatnou kategorii fotografických publikací.

Největší diskusi při slavnostním vyhlášení vzbudilo zrušení kategorie bibliofilii, na které upozornili někteří ocenění v rámci děkovací řeči. Zrušení proběhlo na základě nařízení vlády 98/2006 Sb. z 8. března 2006, které snižuje počet kategorií ze sedmi na šest, odkazující na ustanovení §17, odst. 1, podle kterého se „Cena za nejkrásnější knihu roku uděluje k ohodnocení neperiodické publikace jako technického výrobku a funkčního předmětu, která nebyla dosud v této polygrafické a výtvarné podobě vydána.“

Bibliofilie nevyhovují požadavku „technického výrobku“, neboť jde o knihy vydávané v malém nákladu číslovaných exemplářů, často s použitím různých ručních tiskařských technik za osobního dohledu autora, a proto již nebyly hodnoceny jako samostatná kategorie. Tento krok vzbudil nesouhlas ze strany výtvarníků a grafických designérů. Před koncem roku 2006 proběhlo na MK ČR jednání pořadatelů soutěže se zástupci TypoDesignClubu (sdružení významných českých grafických designérů) týkající se opětovného zavedení kategorie bibliofilii v soutěži. Návrat této kategorie zpět do soutěže zástupci TypoDesignClubu zdůvodňovali především uměleckými hodnotami, které bibliofilie přinášejí. Také proto Cena TypoDesignClubu, pravidelně udělovaná v rámci soutěže, v letošním roce patří nakladatelství Aulos, které od svého založení v roce 1993 dokazuje oprávněnost tvorby bibliofilských tisků a vytváří estetická měřítko toho, čím má být kniha jako artefakt.

Zástupci TypoDesignClubu projeví při jednání s pořadatelem soutěže zájem rozšířit obnovenou kategorii bibliofilii i o autorskou knihu. Pořadatelé

se podle vyjádření ředitelky Památníku národního písemnictví PhDr. Evy Wolfové zavedení nové kategorie nebrání, čekají však na konkrétnější návrhy, které dosud ze strany výtvarné obce nepřišly.

Případné zavedení nové kategorie by mohlo přinést posun ve vývoji soutěže.

Polygrafické zpracování již není problémem, proto při hodnocení může být kladen stále větší důraz na výtvarnou hodnotu knih.

Nová kategorie, v závislosti na tom, jak bude definována, by mohla zároveň otevřít soutěž novým technologiím a nápadům. V rámci autorské a experimentální knihy by mohly být hodnoceny i projekty propojující tištěnou knihu například s multimediálními technologiemi. To by znamenalo výrazné oživení.

Soutěž o nejkrásnější knihu roku má vysokou prestiž a silné zázemí kvalifikovaných odborníků – porotců, ať již hovoříme o technické či výtvarné porotě. Kategorie zaměřená na experimentální, autorské, či jinak nešední knihy by mohla přinést nové, netradiční, inspirující nápady a také zvýšený zájem mladých výtvarných tvůrců o knihu jako objekt jejich vyjádření.

Složení poroty

Předseda Marek Pokorný, Miloš Zeman (předseda technické komise), Jiří Černický, Michal Froněk, Milan Jaroš, Ivan Kafka, Pavla Petrová, Blanka Stehlíková, Pavel Vančát, Eva Wolfová, Zdeněk Ziegler.

Technická komise

Milan Beran, Jiří Klíma, Jaroslava Šibalová, Miloš Zeman.

Oceněné knihy

Kategorie Vědecká a odborná literatura

1. místo: UB 12: studie, rozhovory, dokumenty/ Milena Slavická a Jiří Šetlík. Obálka, vazba, grafická úprava Zdeněk Ziegler a Alan Záruba. Praha: Gallery

2. místo: Cesta Karla IV. do Francie / František Šmahel. Grafická úprava Jana Vahalíková. Praha: Argo

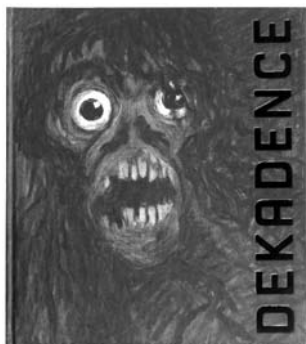
3. místo: Ivana Ryčlová. Grafická úprava Robert V. Novák. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury

Kategorie Krásná literatura

1. místo: Tak nějak to bylo / Miroslav Masák. Obálka a grafická úprava Tomáš Machek. Praha: KANT – Karel Kerlický

2. místo: Edice: Labyrint Fresh (nová edice pro nové texty) sv. 4–7. Grafická úprava a návrh obálky ReDesign. Praha: Labyrint

3. místo: O muži, který si koupil svědění / Just Knud Qvigstad, Brita Pollan. Ilustrace a grafická úprava Luboš Drtina. Praha: Argo

Kategorie Knihy pro děti a mládež

1. místo: Ateš Periša – ohnivý muž: legendy, pohádky a humorky z Bosny a Hercegoviny. Výbor sestavili, přeložili a doslovem opatřili Anežka Kindlerová a Jaroslav Otčenášek. Ilustrace a grafická úprava Ján Petrovič. Praha: Argo

2. místo: Lingvistické pohádky / napsal a namaloval Petr Nikl. Typografická spolupráce Vladimír Vimr. Praha: Meander

3. místo: Kočička z kávové pěny / Text Tereza Horváthová. Ilustrace Eva Volfová. Grafická úprava Juraj Horváth. Text Tereza Horváthová. Praha: Baobab

Kategorie Učebnice pro školy všech stupňů a ostatní didaktické pomůcky

1. místo: Edice: Učební texty Univerzity Karlovy. Obálka a grafická úprava Zdeněk Ziegler. Praha: Nakladatelství Karolinum

2. místo: Čeština pro život: Czech for Life: Tschechisch fürs Leben / Alena Nekovářová. Ilustrace Pavla Řezníčková. Grafická úprava a obálka Filip Blažek (Designiq). Praha: Akropolis – Filip Tomáš

3. místo: Czech Express 1 / Lída Holá. Ilustrace Michaela Kukovičová. Grafická úprava ReDesign. Praha: Akropolis – Filip Tomáš

Kategorie Knihy o výtvarném umění a obrazové publikace

1. místo: V barvách chorobných: idea dekadence a umění v českých zemích 1880–1914. / Otto M. Urban. Grafická úprava Robert V. Novák. Praha: Obecní dům; Řevnice: nakladatelství Arbor vitae

2. místo: Teď: práce Evy Kmentové / Ludmila Vachtová, Polana Bregantová. Typografie Helena Šantavá. Řevnice: nakladatelství Arbor vitae

3. místo: Národní divadlo, sezona 2005/2006 / Štěpánka Stein a Salim Issa. Koncepce a grafická úprava Milan Jaroš. Praha: Národní divadlo

Kategorie Katalogy

1. místo: Družstevní práce. Sutnar – Sudek / Lucie Vlčková. Grafická úprava Štěpán Malovec a Martin Odehnal. Praha: Uměleckoprůmyslové muzeum

2. místo: Jiří Kovanda: 2005–1976 Actions and Instalations / Vít Havránek. Graphic design Peter Babák. Layout Tereza Šerá. Praha: tranzit.cz

3. místo: Absent / Ján Mančuška. Graphic design Peter Babák. Layout Tereza Šerá. Praha: tranzit.cz

Cena Arna Šánky – studijní práce posluchačů výtvarných a polygrafických škol

1. místo: Ni čest, ni slávu / Jan Čumlivski. Text, ilustrace, grafická úprava Jan Čumlivski. Praha: VŠUP

2. místo: Želva, o které se nikdo nezmiňuje / Jiří Voskovec. Grafická úprava a ilustrace Helena Čubová. Praha: Nakladatelství grafické školy

3. místo: Bouillabaisse / Text a ilustrace Darja Čančíková. Praha: VŠUP

Cena SČUG Hollar

Jaroslav Róna za ilustrace k publikaci Popis jednoho zápasu/ Franz Kafka. Praha: Aulos

Cena TypoDesignClubu

Nakladatelství Aulos

Cena Svazu polygrafických podnikatelů

1. místo: Tiskárna Protisk, s. r. o., České Budějovice za polygrafické zpracování knihy UB 12: studie, rozhovory, dokumenty / Milena Slavická a Jiří Šetlík. Obálka, vazba, grafická úprava Zdeněk Ziegler a Alan Záruba. Praha: Gallery

2. místo: Trico, spol. s r.o., Praha za polygrafické zpracování knih. Z kolébky do kočárku / Naďa Černá. Grafická úprava a obálka Marie Lankašová. Mělník: Regionální muzeum Mělník a Lingvistické pohádky / Napsal a namaloval Petr Nikl. Typografická spolupráce Vladimír Vimr. Praha: Meander

3. místo: Realtisk, s. r. o., Praha za polygrafické zpracování knihy. Námořní deník Erwina Dubského. Filip Suchomel & Marcela Suchomelová. Grafická úprava Martin Pivrnec. Brno: Moravská galerie v Brně

Mimořádná cena

Společnost CPI Moravia Books, s. r. o. za dlouholeté kvalitní knihařské zpracování.

C'est la vie...

1. Ženy přes 50 nemají děti, protože by je někam odložily a pak zapoměly kam.
2. Životní záhadou je fakt, že po dvou malých dortíčkách přiberete 5 kilo.
3. Nejenže se mé myšlenky občas toulají. Někdy mě dokonce opustí úplně.
4. Nejlepší způsob, jak zapomenout na všechny trampoty, je vzít si malé boty.
5. To pěkně na bydlení v malém městě je, že pokud nevíte, co děláte, tak to zaručeně ví někdo jiný.
6. Čím starší jste, tím těžší je zhubnout, jelikož za tu dobu jsou vaše tělo a vaše sádlo dobrými kamarády.
7. Někdy si myslím, že všemu rozumím, ale obvykle vzápětí přijdu k vědomí.
8. Přestala jsem běhat pro zdraví, když se mi stehna o sebe třela tak, že se mi zapalovaly kalhotky.
9. Neuvěřitelné! Něco na chvilinku pověsíte do skříně a ono se to o dvě čísla srazí.
10. Hubení lidé mě fakt štvou! Obzvláště, když říkají věci jako: „Víš, já se prostě někdy zapomenu najíst.“ No, už jsem zapoměla, kde bydlím, kam jsem zaparkovala auto nebo třeba klíče. Ale nikdy, NIKDY se nezapomenu najíst. Musíte být tak trochu blbí, abyste se zapoměli najíst, ne?!
11. Má přítelkyně omylem užívala Valium místo antikoncepce. Má 14 dětí, ale nějak je jí to jedno.
12. Potíž se ženami je, že se snadno nadchnou pro úplně NIC a pak se za něj provdají.
13. Četla jsem článek, kde tvrdili, že příznaky stresu jsou: nadměrné požívání potravin, impulsivní nakupování a rychlá jízda. Děláte si srandu? Tak nějak si představuji perfektní den.
14. Už vím, v čem spočívá tajemství spodního prádla Victoria's Secret. Po třicítce se do něj nevejde.

C'était la vie...

Praktická prázdninová rada, kterou nabídl inzerát v časopise Hvězda – časopis československých paní a dívek v roce 1936

9 kg, které se stejnoměrně rozdělily na obličej, paže, ňadra, boky a lýtka. Považte, jak i Vaše postava tímto přírůstkem váhy získá na kráse a jak se stanete daleko žádoucnějšími! Budete-li vždy po jídle užívat chutných „Hydiko“ bonbonů (účinkují stejně u dám, pánů i dětí), přibudete v několika týdnech na váze o 5 až 15 kg. Vysedlé kosti v obličejí a na ramenou zmizí. Budete přibírat kilo za kilem. Na každé části těla budete sílit stejnoměrně. Nevolnost a nechuť k životu zmizí a ze slabého stvoření stanete se zjevem plným síly a života. Protože se zvětší i počet Vašich červených krvinek, posílí se i Vaše nervy a krev. Krabice Kč 30.–, 3 krabice Kč 75.–. Porto zvlášť, proti dobírce. Objednejte u firmy HYDIKO, Praha II., Spálená 34-105.

Vlastivědné muzeum v Olomouci

■ přichází s nezvyklou „živou“ expozicí z botanických sbírek muzea. V r. 1994 byla v muzeu založena banka semen ohrožených druhů rostlin. Jejich vystavování pro veřejnost je vyloučené, proto pořadatel nabízí návštěvníkům využití živý materiál, který vyklíčil při testování. *Expozice ohrožených druhů rostlin* je přístupná až do 30. září 2007 v atriu hlavní budovy muzea.

■ upozorňuje na stálou expozici archeologie *Pravěk Olomoucka*. V modernizované podobě prezentuje památky z nejstarších etap osídlení Olomoucka, které patří k nejvýznamnějším archeologických regionům u nás.

Muzeum Komenského v Přerově

■ připravuje ke 130. výročí narození výstavu malíře - pedagoga a ilustrátora *František X. Procházka – malíř zvířat*. Ve 20. – 40. letech minulého století vytvořil umělec mj. několik desítek zoologických školních obrazů a ilustroval učebnice přírodopisu pro střední školy. Výstava potrvá od 27. září do 25. listopadu 2007.

Vlastivědné muzeum v Šumperku

■ a Muzeum Zábřeh připravili výstavu předmětů z oboru uměleckého kovářství. Vystavovaná díla

jsou součástí sbírky, která byla počátkem osmdesátých let založena na hradě Helfštýně v souvislosti s každoročním pořádáním Hefaistonu. Druhově obšírný výběr sbírkových předmětů, jako např. kovové obrazy, mosazné reliéfy, medaile apod., tvoří expozici s názvem *Kovová plastika ze sbírek uměleckého kovářství na hradě Helfštýně*, která bude přístupná do 1. září 2007.

■ umožňuje návštěvníkům klášterního kostela Zvěstování Panně Marii zhlédnout výstavu *Dřevěné sochy Dagmar Koverdinské*. Díla autorky, která jsou mimo jiné instalována i v nové Galerii Šumperka, vystavuje muzeum v jedinečných prostorech šumperského kostela až do 30. září 2007.

■ zpřístupnilo v Rytířském sále výstavu *Zbraň a lov*. Mezi unikátními loveckými puškami má návštěvník možnost vidět také exponát zajímavé lovecké pušky, tzv. dvoják Lancaster firmy Kalezky, která patrně patřila některému z příslušníků rodu Liechtenštejnů. Výstava je otevřena do 30. září 2007.

■ zve do muzea v Mohelnici a upozorňuje na stálou expozici *Z dějin Mohelnicka*, která byla oceněna jako nejlepší a nejzdařilejší v národní soutěži Gloria Musaealis. Expozici doplňuje autorská výstava výtvarnice Dany Zimové-Činčarové *Můj svět*, která potrvá do 30. září 2007.

■ srdečně zve milovníky historie a umění do Výstavní síně VM na další výstavu z cyklu Ars

longa, vita brevis **Církevní umění období klasicismu na Šumpersku, Zábřezsku a Mohelnicku**. První tematická část představí církevní umění, kdy vedle soch a obrazů budou prezentována luxusní církevní roucha, monstrance, svícny atd. Ve druhé části bude instalován dobový interiér sakristie. Jako nejtypičtější bude ve třetím oddílu výstavy představeno lidové umění regionu. Výstava byla zahájena 12. září a potrvá do 12. prosince 2007.

Muzeum umění Olomouc

■ opětně připomíná výstavu **Slavné vily Olomouckého kraje**. S doprovodnou knihou lze podniknout pomyslný výlet do Olomouce, Přerova, Prostějova, Teplic nad Bečvou, Velkého Týnce, Háje u Mohelnice. Potěší nás architektonická díla světově proslulého Lubomíra Šlapety, manželů Oehlerových, ale i dalších architektů zvučných i méně známých jmen. Výstava, soustředěná na období od poloviny 19. století až po současnost, otevírá příběhy vil a rodinného bydlení vůbec. K vidění bude původní i novodobá dokumentace, jako např. projekty, plány, kresby, modely, fotografie a také nábytek. Výstava potrvá do 14. října 2007.

■ v prostorách Křížové chodby Arcidiecézního muzea zpřístupnilo výstavu originálních tapisérií olomoucké výtvarnice **Tapisérie z Bayeux/Gobelínová replika Věry Mičkové**. Představená replika, vytvořená na osmi pásech plátna o délce 70 m

a výšce 0,5 m vyšívaného do tkaného gobelínu, zobrazuje slavnou bitvu u Hastingsu v roce 1066. Výstava skončí 30. září 2007.

■ zve na výstavu k autorovým 80. narozeninám **Miloslav Stibor/Fotografie**. Představuje se volná fotografická tvorba sahající do konce 50. let, období hledání, přírodní záběry Pohořan a Bruntálska, obsáhlé cykly a variace na téma akt, doposud neukončený cyklus Kámen. Výstava v Muzeu moderního umění potrvá do 30. září 2007.

Vlastivědné muzeum Jesenicka

■ upozorňuje na 7. svatováclavské česko-německo-polské setkání v Jeseníku a Bílé Vodě. Ve čtvrtek 27. září 2007 se v Jeseníku uskuteční seminář **Církevní život v dějinách Jesenicka**, v pátek 28. září 2007 si v Bílé Vodě připomeneme nechvalně proslulou internaci řádových sester tamtéž, večer pak Den české státnosti.

■ zapůjčilo od Vlastivědného muzea v Šumperku výstavu **U kolébky, před oltářem, nad hrobem** – o lidových zvycích v průběhu života člověka. Výstava se koná od 11. září do 28. října 2007.

■ nabízí návštěvníkům kombinaci dvou tematicky příbuzných výstav: **Židovské tradice a zvyky. Historie Židů v Čechách a na Moravě**. Termín konání výstavy je 6. listopadu až 8. prosince 2007.

REGIONÁLNÍ KULTURNÍ OSOBNOSTI

ŘÍJEN

Baláš, Miloslav – archivní a muzejní pracovník; bibliofil; překladatel; redaktor; prozaik; básník; vlastivědný pracovník

* 22. 10. 1907 Křivé, okr. Vsetín

† 31. 10. 1983 Nový Jičín

Místa působení: Nový Jičín; Valašské Meziříčí, okr. Vsetín

Pozn.: cesty po Evropě, Egyptě a Turecku; vztah díla k Valašsku a Novojičínsku; styky s mnoha umělci; překládal z arabštiny, perštiny, turečtiny, francouzštiny; autor místopisných a topografických prací

Literatura: Šuleř, O.: Laskavé podobizny. Ostrava 2005; Lexikon české literatury. Osobnosti, díla, instituce. 1. A–G. Praha 1985; Málková, I. – Urbanová, S.: Literární slovník severní Moravy a Slezska (1945–2000). Olomouc 2001; Biografický slovník českých zemí. [2.] B–Bař. Praha 2005.

Baum, Karl – novinář; spisovatel

* 06. 10. 1907 Brno

† 1991 Londýn (Velká Británie)

Místa působení: Brno

Pozn.: byl redaktorem řady německých novin vycházejících na Moravě; v roce 1938 emigroval do Velké Británie; v roce 1945 založil mezinárodní vyhledávací židovskou centrálu World Jewish Congress v Londýně; byl členem řady židovských organizací; politicky se angažoval

Literatura: Biografický slovník českých zemí. [3.] Bas-Bend. Praha 2005.

Kanyza, Jan – herec; ilustrátor; malíř

* 25. 10. 1947 Lipník nad Bečvou, okr. Přerov

Pozn.: v letech 1967–74 působil v Divadle Na zábradlí v Praze; v letech 1980–83 v Laterně magie; uplatnění v dabingu; spolupráce s televizí; věnuje se výtvarné tvorbě

Literatura: Český biografický slovník XX. století. 2. K–P. Praha 1999.

Koutský, Karel – překladatel

* 21. 10. 1897 Louny

† 02. 07. 1964 Brno

Místa působení: Brno

Pozn.: překlady z maďarštiny

Literatura: Chmel, Z.: Galerie brněnských osobností. 1. A–K. Brno 1998.

Kynský, Dominik František – básník; prozaik; překladatel

* 04. 10. 1777 Slaný, okr. Kladno

† 15. 12. 1848 Brno

Místa působení: Brno

Pozn.: překladatel poezie, prózy, náboženské a vzdělávací literatury

Literatura: Lexikon české literatury. Osobnosti, díla, instituce. 2/II. K–L. Praha 1993.

Malík, Josef – publicista; prozaik

* 17. 10. 1927 Slavkov, okr. Uherské Hradiště

† 16. 05. 1993 Babice nad Svitavou, okr. Brno-venkov

Místa působení: Brno

Pozn.: autor reportáží, humoristických a kritických próz

Literatura: Černá, J.: Slovníček současných brněnských spisovatelů. Brno 1994.

Mezihorák, František – historik

* 06. 10. 1937 Vracov, okr. Hodonín

Místa působení: Kyjov, okr. Hodonín; Olomouc

Pozn.: v roce 1998 zvolen do senátu

Literatura: Kdo je kdo. 91/92. Česká republika.

Federální orgány ČSFR. 1. A-M. Praha 1991;

Český biografický slovník XX. století. 2. K-P. Praha 1999.

Novák, František – básník; prozaik; překladatel

* 08. 10. 1867 Telč, okr. Jihlava

† 25. 10. 1915 Boleradice, okr. Břeclav

Místa působení: Boleradice, okr. Břeclav; Ivaň, okr. Břeclav; Moutnice, okr. Brno-venkov; Podivín, okr. Břeclav; Velké Bílovice, okr. Břeclav

Pozn.: autor románů a povídek

Literatura: Lidová demokracie, 19.1.1993; Malovaný kraj, 29, 1993, č. 1.

Trost, Pavel – filolog; literární vědec; pracovník knihovny

* 03. 10. 1907 Šternberk, okr. Olomouc

† 06. 01. 1987 Praha

Místa působení: Brno; Olomouc

Pozn.: od roku 1956 působil na Univerzitě Karlově v Praze; psal práce z obecné jazykovědy, germanistiky, baltistiky a literární vědy

Literatura: Slovník českých spisovatelů od roku 1945. 2. M-Ž. Praha 1998; Československý biografický slovník. Praha 1992; Český biografický slovník XX. století. 3. Q-Ž. Praha 1999; Zakladatelé a pokračovatelé. Olomouc 1996; Všeticka, F.: Olomouc literární. Olomouc 2002.

Váňa, Jaroslav – básník; prozaik; teoretik kultury

* 04. 10. 1937 Povážská Bystrica (Slovensko)

Místa působení: Olomouc; Šternberk, okr. Olomouc

Pozn.: od roku 1990 svobodné povolání

Literatura: Na druhém břehu. Sborník členů Unie českých spisovatelů. Říčany 2002.

Vlček, Bartoš – básník; prozaik; překladatel; redaktor

* 24. 10. 1897 Růžďka, okr. Vsetín

† 07. 01. 1926 Brno

Místa působení: Lipník nad Bečvou, okr. Přerov

Pozn.: v různých pramenech jako datum narození též 22.10. a 23.10.; organizátor kulturního života v Lipníku nad Bečvou; překlady z italštiny

Literatura: Kunc, J.: Slovník soudobých českých spisovatelů. Praha 1946; Slovník českých spisovatelů. Praha 1964; Mikulcová, M. – Graclík, M.: Kulturní toulky Valašskem. Frýdek-Místek 2001.

Zachoval, Jan – spisovatel

* 30. 10. 1877 Krásensko, okr. Vyškov

† 1958 Šumperk

Místa působení: Hodonín; Lipník, okr. Přerov; Prostějov

Pozn.: zabýval se etikou

Literatura: Kdy zemřeli 1967–1970 a 1937–1966. Praha 1970; Pedagogická encyklopedie. 3. Praha 1940.

LISTOPAD

Indruch, Igor – prozaik; překladatel

* 27. 11. 1967 Valašské Meziříčí, okr. Vsetín

Pozn.: podniká v oboru počítačové grafiky, propagace a multimédií; překlady z angličtiny

Literatura: Machala, L.: Průvodce po nových jménech české poezie a prózy 1990–1995. Olomouc 1996; Málková, I. – Urbanová, S.: Literární slovník severní Moravy a Slezska (1945–2000). Olomouc 2001.

Jaroš, Josef – knihovník; překladatel

* 29. 11. 1877 Český Brod, okr. Kolín

† 21. 06. 1972 Opava

Místa působení: Kroměříž; Opava; Strážnice, okr. Hodonín

Pozn.: dlouhodobě na Moravě; zmínky o jeho působení na Moravě ve spisech A. C. Nora

Literatura: Ficek, V.: Biografický slovník širšího Ostravska. 2. Opava 1976; Biografický slovník Slezska a severní Moravy. Nová řada. 8 (20). Ostrava 2006.

Krupa, Milan – básník; prozaik

* 04. 11. 1967 Opava

Pozn.: stěžejním žánrem jeho tvorby je říkanka

Literatura: Machala, L.: Průvodce po nových jménech české poezie a prózy 1990–1995. Olomouc 1996; Málková, I. – Urbanová, S.: Literární slovník severní Moravy a Slezska

(1945–2000). Olomouc 2001; Slovník českých a slovenských výtvarných umělců 1950–2001. 6. Kon-Ky. Ostrava 2001.

Kubíček, Metoděj – spisovatel

* 08. 11. 1867 Klášterec, okr. Šumperk

† 26. 10. 1919 Přerov

Místa působení: Přerov

Pozn.: autor náboženské literatury

Literatura: Filip, Z.: Biografický slovník okresu Šumperk. Šumperk 2001.

Motýl, Ivan – básník; redaktor

* 18. 11. 1967 Klatovy

Místa působení: Frýdek-Místek; Ostrava

Pozn.: organizoval literární večery; s bratrem Petrem Motýlem v letech 1984–88 provozoval divadlo Barák, později vlastní divadlo Kladka; rovněž s bratrem založil skupinu Přirození – autorské rakvičkové loutkové divadlo

Literatura: Machala, L.: Průvodce po nových jménech české poezie a prózy 1990–1995. Olomouc 1996; Málková, I. – Urbanová, S.: Literární slovník severní Moravy a Slezska (1945–2000). Olomouc 2001.

Musil Daňkovský, Emil – redaktor; spisovatel; překladatel

* 07. 11. 1857 Daňkovice, okr. Žďár nad Sázavou

† 08. 02. 1941 Kutná Hora

Pozn.: psal pro mládež; založil a redigoval měsíčník Lovecká besídka a Lovecký obzor; později redigoval Mysliveckou besídku

Literatura: Zejda, R. – Jurman, H. – Havlíková, L.: Slovník spisovatelů okresu Žďár nad Sázavou. Třebíč 1992.

Opočenský, Oskar – spisovatel

* 05. 11. 1877 Heršpice, okr. Vyškov
 † 09. 07. 1962 Krabčice, okr. Litoměřice
Pozn.: působil v Mladé Boleslavi; učitel náboženství na středních školách; autor náboženské literatury
Literatura: Kdy zemřeli...? 1967–1970 a 1935–1936. Praha 1970.

Pešat, Zdeněk – literární vědec; literární kritik; literární historik

* 04. 11. 1927 Místek, okr. Frýdek-Místek
Pozn.: ředitel Ústavu pro českou a světovou literaturu ČSAV (AV ČR); zájem o českou literaturu 19. a 20. století
Literatura: Kdo je kdo. 91/92. Česká republika. Federální orgány ČSFR. 2. N–Ž. Praha 1991; Český biografický slovník XX. století. 2. K–P. Praha 1999; Málková, I. – Urbanová, S.: Literární slovník severní Moravy a Slezska (1945–2000). Olomouc 2001.

Pulec, František – spisovatel

* 30. 11. 1887 Boskovice, okr. Blansko
 † 15. 04. 1951 Brno
Místa působení: Brno
Pozn.: autor čítanek a učebnic českého jazyka a literatury
Literatura: Kdy zemřeli...? 1937–1962. Praha 1962.

Šabata, Jaroslav – filosof; publicista

* 02. 11. 1927 Dolenice, okr. Znojmo
Místa působení: Brno
Pozn.: v 70.–80. letech čelný představitel opozičního hnutí proti komunistickému režimu;

signatář a mluvčí Charty 77
Literatura: Když se řekne Šabata... Sborník k 70. narozeninám. Brno 1997; Československý biografický slovník. Praha 1992; Český biografický slovník XX. století. 3. Q–Ž. Praha 1999.

Šindelář, František – malíř; prozaik

* 25. 11. 1887 Čimelice, okr. Písek
 † 02. 09. 1947 Moravské Budějovice, okr. Třebíč
Místa působení: Moravské Budějovice, okr. Třebíč
Pozn.: žák Jaroslava Kubína; působil jako středoškolský profesor
Literatura: Kdy zemřeli...? 1937–1962. Praha 1962; Osobnosti Třebíčska. Třebíč 2000.

PROSINEC

Brdečka, Jiří – dramaturg; filmový kritik; filmový

scenárista; filmový režisér; novinář; prozaik
 * 24. 12. 1917 Hranice, okr. Přerov
 † 02. 06. 1982 Praha
Pozn.: působil v Praze – Svobodné noviny, Filmové studio Barrandov
Literatura: Adamovič, I.: Slovník české literární fantastiky a science fiction. Praha 1995; Bartošková, Š. – Bartošek, L.: Filmové profily. Praha 1986; Slovník českých spisovatelů od roku 1945. 1. A–L. Praha 1995; Taussig, P.: Devatero filmových řemesel Jiřího Brdečky. Praha 1983; Český biografický slovník XX. století. 1. A–J. Praha 1999.

Graclík, Miroslav – publicista; redaktor

* 24. 12. 1967 Vsetín

Pozn.: stovky článků a rozhovorů s osobnostmi z hudebního světa; produkuje audiokazety a CD různých žánrů; zdramatizoval a na albech vydal pohádky B. Němcové, K. J. Erbena aj.

Literatura: Mikulcová, M. – Graclík, M.: Kulturní toulky Valašskem. Frýdek-Místek 2001.

Grmolec, Zdeněk – básník; divadelní kritik; prozaik

* 24. 12. 1947 Kyjov, okr. Hodonín

Místa působení: Brno

Pozn.: spolupráce s rozhlasem

Literatura: Slavíková, V.: Spisovatelé Jihomoravského kraje. Brno 1989; Černá, J.: Slovníček současných brněnských spisovatelů. Brno 1994.

Kosina, Jan Evangelista – literární kritik; prozaik; filolog; překladatel

* 22. 12. 1827 Josefov, okr. Náchod

† 11. 12. 1899 Olomouc

Místa působení: Olomouc

Pozn.: překlady z řečtiny; první ředitel Slovanského gymnázia v Olomouci; přispíval do časopisů Komenský a Časopisu Matice moravské; autor pamětí

Literatura: Šlechtová, A. – Levora, J.: Členové České akademie věd a umění 1890-1952. Praha 2004; Hýsek, M.: Literární Morava v letech 1849-1885. Praha 1911; Masarykův slovník naučný. 4. Praha 1929.

Kotrlá, Iva – básnířka; prozaička; redaktorka

* 16. 12. 1947 Tasovice, okr. Znojmo

Místa působení: Brno

Pozn.: její práce vycházely v zahraničí, kde publi-

kovala i časopisecky; šéfredaktorka literárního měsíčníku Akord

Literatura: Slovník českých spisovatelů. Toronto 1982; Český biografický slovník XX. století. 2. K-P. Praha 1999; Kdo je kdo. Osobnosti české současnosti. 5000 životopisů. Praha 2005.

Kulíšek, Vladimír – historik; kronikář

* 23. 12. 1927 Vlachovice, okr. Zlín

† 28. 03. 2003 Olomouc

Místa působení: Darkov, okr. Karviná; Orlová, okr. Karviná; Karviná; Vlachovice, okr. Zlín

Pozn.: vedl obecní kroniku Vlachovic; byl znalcem historického místopisu jižního Valašska, Těšínska a Ostravska

Literatura: Biografický slovník Slezska a severní Moravy. Nová řada. 5 (17). Ostrava 2004.

Macháček, Josef – filosof; překladatel

* 04. 12. 1917 Brno

† 12. 07. 1984 Brno

Místa působení: Brno; Olomouc

Pozn.: kritik západní filosofie; překlady z angličtiny; zabýval se filosofií logiky, vztahem logiky a dialektiky

Literatura: Universitas, 17, 1984, č. 6; Československý biografický slovník. Praha 1992; Český biografický slovník XX. století. 2. K-P. Praha 1999.

Pernica, Bohuslav – básník; folklorista; literární historik; národopisný pracovník; prozaik

* 13. 12. 1907 Brno

† 04. 11. 1968 Praha

Místa působení: Jihlava; Kroměříž; Znojmo

Pozn.: sběratel folklorních materiálů z morav-

ského Horácka; autor národopisných prací; spolupráce s rozhlasem

Literatura: Podyjí, 1958, č. 2; Doupalová, E.: Slovník sběratelů, vydavatelů a zpracovatelů moravských lidových pověstí. Praha 1988; Český biografický slovník XX. století. 2. K–P. Praha 1999.

Ptačínský, František – básník; kulturně-osvětový pracovník; literární kritik; divadelní kritik; výtvarný kritik; prozaik; překladatel

* 15. 12. 1897 Hranice, okr. Přerov
† 16. 11. 1942 Berlín-Plötzensee (Německo)

Místa působení: Brno

Pozn.: překládal zejména z ruštiny; styky s Bedřichem Václavkem; roku 1939 zatčen gestapem a v roce 1942 popraven

Literatura: Ficek, V.: Biografický slovník širšího Ostravska. 4. Opava 1981; Chmel, Z.: Galerie brněnských osobností. 3. N–S [i.e. P–S]. Brno 2003; Biografický slovník Slezska a severní Moravy. Nová řada. 2 (14). Ostrava 2001.

Šulová, Anežka – folkloristka; prozaička

* 19. 12. 1877 Hostice, okr. Šumperk
† 04. 12. 1954 Ruda nad Moravou, okr. Šumperk

Místa působení: Ruda nad Moravou, okr. Šumperk

Pozn.: sbírala severomoravské lidové pověsti, pohádky, anekdoty a písně

Literatura: Severní Morava. 11. Šumperk 1965; Český lid, 43, 1956, č. 1; Biografický slovník Slezska a severní Moravy. 3. Opava – Ostrava 1995.

Tagliaferro, Jan Evangelista – publicista; spisovatel; překladatel; vlastivědný pracovník

* 16. 12. 1867 Frýdek, okr. Frýdek-Místek
† 27. 12. 1922 Český Těšín, okr. Karviná.
Místa působení: Borová, okr. Opava; Ostrava; Český Těšín, okr. Karviná

Oblast působení: Beskydy; Těšínsko

Pozn.: potomek předků z Padovy; spolupracovník Jana Vyhliďala; přispíval do řady novin a časopisů

Literatura: Ficek, V.: Biografický slovník širšího Ostravska. 2. Opava 1976; Vyhliďal, J.: Vlastenecké vzpomínky slezské. Brno 1935; Biografický slovník Slezska a severní Moravy. 10. Ostrava 1998.

Wurm, Josef Svatopluk – básník; vydavatel; novinář

* 15. 12. 1837 Čejkovice, okr. Hodonín
† 08. 11. 1898 Klobouky, okr. Břeclav

Místa působení: Brno; Olomouc

Pozn.: od roku 1875 vydával v Brně list Beseda; spoluzakládal německý časopis Beobachter
Literatura: Fischer, R.: Olomoucký památník. 1848-1918. Olomouc 1938; Vopravil, J.: Slovník pseudonymů v české a slovenské literatuře. Praha 1973.

Žilinský, Ferda – spisovatel

* 11. 12. 1877 Krhová, okr. Vsetín
† 30. 09. 1964 Nový Jičín

Pozn.: přispíval do Lubiny, Moravkoslezského deníku a Ostravského deníku

Literatura: Slovník osobností kulturního a společenského života Valašska 2000. Valašské Meziříčí 2000.

Zveme vás na

23. knižní veletrh LIBRI

v novém termínu a s novou koncepcí
který bude probíhat ve dnech

22.–24. 11. 2007

v pavilonu A Výstaviště Flora Olomouc

knížní veletrh a literární festival

Kodex Gigas

Výstava digitálních reprodukcí největší rukopisné knihy světa 1:1 s telemostem do Národní knihovny

Nejkrásnější české knihy roku a Magnesia Litera

Prezentace oceněných knih

Výstava bibliofilů a Ex Libris

Prezentace restaurovaných knižních památek

Účast zahraničních kulturních institucí

Tvůrčí dílny a workshopy

Besedy, autorská čtení, koncerty, divadelní představení

Celodenní projekce **filmů Jiřího Menzela** doprovázená besedou s režisérem

Těžištěm akce bude prezentace nakladatelství a jejich aktuální produkce

Kontakt: Výstaviště Flora Olomouc, a.s. | LIBRI | Wolkerova 17 | 585 726 200 | hladka@flora-ol.cz | www.flora-ol.cz

Z obsahu:

Erik Gilk s Radkem Malým

Umíme ještě napsat dopis?

- Zdeňka Hladká, Ivan Šmilauer

Kde voní pergamen. Havraní dar

- Štěpán Kohout

Knihovna roku 2007

- Lenka Prucková

**Metoda Konspektu je užitečná pro knihovny
a vstřícná k uživatelům (2. část)**

- Marie Balíková

Mezi paragrafy. Vydavatelům periodik

- Václava Jemelková

3